

SØRVESTEN

Medlemsblad for Norges Handikapforbund Sørvest, Rogaland og Hordaland | 0116 13. årgang |

Himmeljegerne

Side 04

Presser grenser i Haukeli

Side 08

Antibiotika: bakteriene drar fra forskningen

Side 14



Norges Handikapforbund
Sørvest





Foto: Grete Bekkelund

ANSVARLIG UTGIVER

Norges Handikapforbund
Sørvest

Østre Nesttunvei 20,
5221 Nesttun
Postboks 93, Nesttun,
5852 Bergen
Tlf: 950 26 526

E-post: nhf.soerwest@nhf.no

ANSVARLIG REDAKTØR

Kjell Inge Bringedal

REDAKTØR

Rolf Østbø

REDAKSJON

Egill Hope
Rolf Østbø

UTGIVELSER

Bladet kommer ut
4 ganger i året

ANNONSER

Annonsekonsulentene

LAYOUT OG TRYKK

Kai Hansen Trykkeri

OPPLAG

2.800

DRØMMER SOM GÅR I OPPFYLLELSE!



Rolf Østbø

rolf.ostbo4@gmail.com

FRA REDAKTØREN

Simen Tannæs-Fjeld har cerebral parese, epilepsi, er sterkt synshemmet og har cøliaki. Men er det noen mening i at han, og andre i lignende situasjoner, skal passiviseres av den grunn? Nei, mener Lars Martin Tannæs-Fjeld, Simens yngre bror.

Nettopp tanken på dette var den utløsende faktoren til eventyret *Himmeljegerne*, prosjektet som har utviklet seg til å sette fokus på utviklingshemmedes fysiske helse.

Sørvesten traff Lars Martin & Co. for en stund siden, og det resulterte i historien vi denne gang presenterer. Her får du bli kjent med brødrene som gikk på ski langs Nordvestpassasjen, og året etter, sammen med Simens kamerat Mads, padlet i den mektige Yukon-elva.

Det kanskje mest gledelige er imidlertid at dette har medført noe som er større enn *Himmeljegerne* selv. For det første går inntekter fra foredragene de holder, til et barne- og ungdomssenter for fysisk og psykisk syke barn i Aserbadsjan.

Ikke nok med det; i disse dager forbereder *Himmeljegerne* en fem dagers skiekspedisjon i Jotunheimen, beregnet på mennesker som har utfordringer lignende det Simen og Mads har.

I vår region har vi også himmeljegere! I samarbeid med Handikappede Barns Foreldreforening (HBF Rogaland) har Stavanger turistforening gjennomført en fire-dagers tur med tre overnattinger i traktene rundt Haukeli-seter. Målet for turen var fjellet Vesle-Nup, 1510 meter over havet. Planen var å gå fra hytte til hytte, men store snømengder gjorde at opplegget måtte endres, og med ett var utfordringen å overnatte i telt og lavvo! Dette tok ungdommene på strak arm; for dem var det enda en drøm som gikk i oppfyllelse!

En framtid uten antibiotika kan bli en realitet om noen år, det viser seg nemlig at bakteriene drar fra forskningen. Etter at vestlige forskere hadde utviklet Alexander Flemings fantastiske oppdagelse, penicillin, og gjort vidundermiddelet tilgjengelig for masseproduksjon,

var det i nærmere 30 år etter andre verdenskrig en dramatisk nedgang i antall dødsfall fra bakterieinfeksjoner.

På bakgrunn av dette var det kanskje ikke så rart at helsemyndigheter verden over trodde at problemet med infeksjoner var løst en gang for alle? Men slik er det ikke. I 2010 tok bakterieinfeksjoner livet av flere enn kreft, ifølge tall fra Verdens helseorganisasjon, og medisinske eksperter frykter at vi er tilbake i en verden der et lite sår som det går verk i igjen kan føre til dødelig utgang. Slik det var for hundre år siden, da mer enn halvparten av alle dødsfall skyldtes bakterielle infeksjoner.

Egentlig er det fascinerende å tenke på at antibiotika blir produsert av bakteriene selv, for å kunne angripe og forsvare seg mot andre bakterier. Men det som skaper frykt er hastigheten de opererer med, i tillegg til at antibiotika hele tiden taper terreng i kappløpet mot bakteriene.

Oppfordringen fra verdens helsemyndigheter er derfor krystallklar. Det må brukes mindre antibiotika, også i landbruket, og medisinen må bare brukes hvis det er eneste utvei!

Sørvesten ser nærmere på oppdagelsen den britiske legen, biologen og forskeren Alexander Fleming gjorde i 1928, da han nærmest ved en tilfeldighet klarte å isolere det første antibiotikum, penicillin, fra soppen *penicillium notatum*.

For Fleming var det også en drøm som gikk i oppfyllelse. Selv om han bare to år etter oppdagelsen, advarte mot at medisinen nytteverdi kanskje ikke ville vare. Dette gjentok han da han i 1945 mottok Nobelprisen i medisin, fordi han var bekymret for at før eller siden ville bakteriene utvikle et forsvar mot de stoffene som den farmasøytiske industrien retter mot dem.

Kjære lesere; Sørvesten ønsker deg en riktig god påske, og husk at de fleste bekymringer blir det ikke noe av ...

INNHOOLD

Handikapforbundet 85 år	3	Fiskerimuseet	12	Edvard Griegs hjem.....	22
Himmeljegerne	4	Antibiotika: Eksperter slår alarm.....	14	Med relativt få ord.....	24
Presser grenser	8	Triatlon	18	Nytt fra NAV	27
Jorden rundt på 8 minutter.....	10	NHF Bergen på busstur	20	Fremtiden under lupen.....	28



Handikapforbundet 85 år!

I år feirer Norges Handikapforbund at vi er **85 år**. Alderen til tross – det er fornyet kraft og styrket innsats som preger tankene våre for fremtiden.

TEKST: KAREN KVAM

Da vår forløper, Norges Vanførelag, så dagens lys den 31. januar 1931, hadde det allerede eksistert vanførelag i landsdelene i en årrekke. Den gangen ble funksjonshemmede kalt vanføre og krøplinger og ble gjemt bort på gårdene, og funksjonshemmedes rolle i forbundet var begrenset til å være passive mottakere av den såkalte vanføreomsorgen som blant andre velgjørerne i lagene sto for. Siden har vi vokst og utviklet oss i tråd med det samfunnet vi har vært en del av. I dag sitter funksjonshemmede selv ved roret i egen skute og er aktive pådrivere for nye lover, ordninger, tiltak og tanker.

Handikapforbundet har ønsket å endre samfunnet, og vi har endret det. Vi har mye å være stolte av. Vi var den viktigste pådriveren for diskriminerings- og tilgjengelighetsloven som trådte i kraft i 2009 og kravene til universell utforming i byggeforskriften TEK10. Vi har vært med på å bygge opp den norske hjelpemiddelformidlingen og var en av de fremste forkjempene for at funksjonshemmede med store bistandsbehov fikk rett til brukerstyrt personlig assistanse.

Som 85-åring er vi på ingen måte i ferd med å gire ned og hvile på laurbærene. Det kan vi ikke gjøre. Innsatsen vår trengs, og det vil den gjøre lenge. Funksjonshemmede står fremdeles på utsiden av samfunnet. Det viste seg tydelig da Norge i fjor skulle rapportere til FN-komiteen om hvordan vi etterlever menneskerettighetene for funksjonshemmede. Status er ikke ok. Både ombudets og organisasjonenes rapporter forteller at funksjonshemmede er utsatt for grov og systematisk diskriminering. Funksjonshemmede barn blir ekskludert fra en skolehverdag sammen med søsken og nabobarn. Funksjonshemmede som ønsker å jobbe, står utenfor arbeidslivet. Til tross for at vi nå har fått rettighetsfestet brukerstyrt personlig assistanse, er mange funksjonshemmede fremdeles underlagt kommunale regimer som avgjør når de skal stå opp og gå på do, spise og legge seg, og har skremmende lite innflytelse over eget liv og egen hverdag. Det kuttes i viktige støtteordninger, og nye kuttforslag truer stadig. Hjelpemiddeltilbudet kan bli drastisk forverret. Funksjonshemmede

blir allerede sterkt begrenset i sin livsutfoldelse, og verre tegner det til å bli, hvis diskrimineringsvernet blir uthullet, kravene til universell utforming svekket og ansvaret for gode rettigheter pulverisert med kommunereformen. Alt dette er mulige framtidsscenarioer som vi allerede nå ser konturene av.

Handikapforbundet trengs fremdeles, og vi kommer til å kjempe hardt for å ivareta funksjonshemmedes menneskerettigheter i fremtiden. Vi kommer til å fortsette vårt nitide arbeid for at funksjonshemmede skal bli møtt med respekt og verdighet og få leve selvstendige liv i tråd med egne interesser, behov og forutsetninger. Og vi satser på å fortsette med fornyet kraft. Etter tøffe inntektstap, budsjettkutt og nedbemanninger de senere årene, er vi i full gang med å gjenreise oss. Den store fornyelsesprosessen vi nå har startet, handler om at vi vil bli tydelige, synlige og slagkraftige forkjempere for funksjonshemmedes rettigheter og muligheter. Målet er at vi skal bli enda bedre til å løse de samfunnsutfordringene vi vil møte i fremtiden. For det vil komme flere utfordringer, og vi kommer til å gå løs på dem.

He ain't heavy, he's

Alt har en begynnelse. For **Lars Martin Tannæs-Fjelds** del startet det egentlig den dagen han dro fra barndomshjemmet i Asker for å studere. Allerede på bussen, på førsteetappen av turen til Sogndal, følte Lars Martin at avskjeden med sin utviklingshemmede storebror Simen hadde vært mer følelsesladet enn noen av dem hadde kunnet forutse!

TEKST: ROLF ØSTBØ

Vel hadde familiens to andre søsken også forlatt hjemmet for å ta fatt på voksenlivet, men med denne avskjeden var det ugjenkallelig; fra nå av ville storebrorens funksjonshemming stigmatisere ham i enda større grad! Simen skulle, som den eneste av søsknene, være igjen hjemme med foreldrene, mens en søster og to brødre skulle ut og realisere sine planer for fremtiden.

Å sette seg mål

Det hadde denne dagen vært en påminnelse om! Det skjønte Simen, og det skjønte Lars Martin, og ikke før han hadde nådd bestemmelsesstedet ringte han hjem til broren sin. Der og da tok idéen om Himmejegerne form! Som Lars Martin sier: «Vi bestemte oss virkelig for å gjøre noe sammen!»

Helt fra starten utkrystalliserte det seg en tanke om at dette noe skulle handle om friluftsliv. For det er ingenting logisk i at en skal passiviseres, slik mange utviklingshemmede er, fordi en har en medfødt hjerneskade! Vi har, som familie, vært på mange turer i forskjellige områder og sammenhenger, forteller Lars Martin, og fra Simen var liten har han sett opp til Lars Monsens spennende ekspedisjoner!

Skulle vi virkelig slå på stortromma, og forsøke å gå i hans fotspor? Hvorfor ikke, vi kunne i alle fall sette oss mål, så fikk det heller være at enkelte syntes det var vel ambisiøst!

Utfordringene er mange

Gruppas første plan, var å forsere innlandsisen på Grønland. Fem i alt; brødrene og tre ledsagere. Gjengen hadde



Mads, Lars Martin, og Simen - Himmejegerne.

kommet langt med knallhard trening, da tilbakemeldingen kom om at Simen ville bli nektet turen på grunn av hans mange handikap. Simen har epilepsi, minus 15 i syn og cøliaki, en kronisk sykdom som skyldes en overfølsomhet overfor gluten, et protein som finnes i de fleste kornsorter. I tillegg til dette har Simen cerebral parese, som er en muskelforstyrrelse som blant annet forverrer balansen.

Utfordringene er altså mange, noe som setter Himmejegernes prestasjoner i et annet perspektiv! Ikke bare i forhold til turene i Nordvestpassasjen (2013) og i Yokon (2014), men like mye i forhold til treningsforberedelser og menneskelige relasjoner.

En stor utfordring

Planene måtte altså endres, ingen ville være tjent med å trosse råd fra fagfolk og venner! MEN: Det betydde bare at andre

løsninger måtte sjekkes ut! For å gjøre en lang historie kort; Nordvestpassasjen ville være en minst like stor utfordring! Nå skulle de forhåpentligvis få lønn for at de hadde trent knallhardt i to og et halvt år. De hadde begynt rolig, med å gå turer uten sekk i nærheten av hjemmet. Etterhvert ble treningen intensivert, det ble tatt med vekter i sekken og flasker fylt med vann, for å få tyngde. Til sist kunne også Simen stolt vise fram sine etterhvert svulmende biceps, i konkurranse med hvem det skulle være, etter at de i flere måneder hadde trukket tunge bildekk etter seg på ujevnt underlag!

Det var ikke fritt for at enkelte begynte å stille spørsmål om det var forsvarlig? Til dette svarer Lars Martin: Opplegget er vel kalkulert, vi har lagt inn omtrent en uke ekstra i tilfelle det skulle bli uvær, og hvis Simen

my brother

skulle få epilepsi-anfall har vi tatt med forebyggende medisiner. Vi har også mulighet til direkte kontakt med lege, i tilfelle noe skjer!

Himmeljegerne hadde også tatt spesielle forholdsregler når det gjaldt utstyret, som Simens briller, og tillaging av mat, slik at det blant annet skulle være enklere for Simen å spise. Målet med spesialutstyret var at det som i hverdagen kan være komplisert nok, måtte fungere optimalt under ekspedisjonen.

Nordvestpassasjen

Nordvestpassasjen har en så spesiell plass i polarhistorien! Roald Amundsens ekspedisjoner var et symbol på hva «lille» Norge kunne få til, med mot og dristighet; først og fremst i mannjevning med kolossale naturkrefter, dernest i konkurranse med verdens største nasjoner! Var Sydpolekspedisjonen Amundsens mest kjente oppdagelse, var oppdagelsen av Nordvestpassasjen, altså forbindelsen mellom Atlanterhavet og Stillehavet nord for det amerikanske kontinentet, det som gjorde hans navn verdensberømt!

Ingen, absolutt ingen, har lykket med sine ekspedisjoner som Amundsen, og selv om historien har tegnet et noe negativt bilde av hans lederegenskaper, var hans liv så spennende at det aldri har sluttet å fascinere og engasjere, og kanskje var det en av årsakene til at Himmeljegerne ville følge i hans fotspor?

Rett innstilling

Ekspedisjonen ble gjennomført på ski over en distanse på 43 mil, mellom Cambridge Bay og Gjoa Haven, i løpet av drøye tre uker i april/ mai 2013, og ble behørig dekket i media, noe som sørget for at brødrene og den prestasjonen de utførte, ble kjent over det ganske land!

Turen var en påkjenning, der kulde, mye snø og snødrev suget det meste av kreftene ut av dem, men det at de var sammen om strabasene veide opp for slitet! I forbindelse med turen ble det produsert en film som og så er blitt vist på TV2. Lars Martin mener filmen viser at egentlig er alt mulig



Mektige Yukon River begynner et sted i Rocky Mountains, og munner ut i Beringhavet.

for utviklingshemmede, bare turen er skikkelig planlagt, at en har respekt for naturkreftene og at innstillingen er den rette!

Selv om prosjektet var overmåte vellykket, var ekspedisjonsmedlemmene også klare på at det var ting som kunne endres på når det gjaldt det praktiske opplegget. Turen ble grundig evaluert, og kanskje det viktigste, den harde og målrettede treningen ble holdt vedlike! Nødvendige justeringer ble tatt opp i gruppa, blant annet at Simen ville få det enda bedre hvis han kunne ha med en venn, som også har spesielle utfordringer. Det meste er enklere når en er to om det!

Mektige Yukon-River

Litt over et år etter at gjengen hadde tilbakelagt en distanse på over 40 mil på ski langs ruta til Nordvestpassasjen, var det klart for en ny utfordring, en kanotur i Yukon-territoriet, Canada! Dette ville bli en helt annen type ekspedisjon. I Nordvestpassasjen er det ikke på langt nær så mange rovdyr som i Yukon, men kaldere, tøffere og mer forblåst, i tillegg til at det er lenger til sivilisasjonen. Sagt på en annen måte; ødemarka i det nordvestlige Canada, ville bli like tøft, bare på en annen måte!

Mektige Yukon-River, en av verdens lengste elver, strekker seg godt over 3000 km, fra fjellkjeden Rocky Mountains, videre gjennom

Canada og Alaska, før den munner ut i Beringhavet.

Bonanza Creek

Hver generasjon har hatt sitt Yukon. I dag er det først og fremst sledehundløpet Iditarod som setter området på kartet. På 1970-tallet var handlingen i flere Morgan Kane-bøker lagt til Yukon, blant annet i Yukons onde ånd og Klondike '97, der Morgan Kane og den enarmede kjempen Black Jack Locasto gjør felles sak i Dawson City, der elvene Klondike og Yukon møtes! Det er nok whisky og gull i området, men ikke mat. Et hundespenn til jakt kan være forskjellen på liv og død, og Morgan Kane har et hundespenn!

Før Kjell Hallbing, alias Louis Masterson, gjorde Killer Kane kjent, sto Jack Londons bøker fremst i bokhandlernes reoler. Da het det: Den som ikke har lest om Yukon i sin ungdom, har ikke vært ung!

I august 1896 ble det funnet rike gullforekomster i Yukon-territoriet i den nordvestre delen av Canada. Området der gullet ble funnet, het opprinnelig Rabbit Creek, men ble raskt omdøpt til Bonanza Creek, fordi stedet tiltrakk seg store mengder desperate gullgravere og andre lykkejegere som kom for å tjene penger i en fart!

Dette er et av historiens mest legendariske gullrush, men det er en helt annen historie...

Simen og Mads

Himmeljegerne hadde blitt enige om at teamet skulle utvides. Den utvalgte ble Mads Andreassen, noe som skulle gi gruppa en ny dimensjon! Mads er kamerat av Simen, derfor var det naturlig å forsøke å få ham med. Som Simen har også Mads spesielle utfordringer; han er blant annet blind på det ene øyet, og har i tillegg Downs syndrom. Simen og Mads deler mange interesser, blant annet friluftsliv og dyreliv, jakt, og våpeninteresse.

Begge deler er det i rikt monn langs den 33 mil lange padleturen i det vestlige Canada! I Whitehorse, den største byen i området, bor det omtrent 30 000 mennesker, og i det øvrige Yukon-territoriet, som er omtrent like stort som Sverige, bor det ytterligere 3000 mennesker. I et slikt perspektiv kan vi trygt slå fast at dette er villmark, og dyreliv med et mangfold som er helt fantastisk!

Fra Quiet Lake til Carmacks

I dette, kall det gjerne fylket, lever det omtrent 17 000 bjørner, 5000 ulv, gaupe, puma, elg og caribou, det nord-amerikanske hjortedyret som er spesielt tilpasset de ekstreme kulde- og snøforholdene som kan forekomme i denne delen av verden!

Himmeljegerne ankom stedet de skulle padle fra, Quiet Lake, med småfly fra Whitehorse. Fra Quiet Lake skulle gruppa padle omtrent 370 km til indianerbyen Carmacks.

Før avreise til Yukon måtte deltakerne, nå også med nyervervelsen, kloke og trivelige Mads, trene med sikte på å takle eventuelle møter med rovdyr, beskytte seg mot insekter, og ikke

minst rulle rundt med kano/ kajakk! Dagene går stort sett i sakte tempo; det gjelder å ikke slite seg ut. Friheter og naturopplevelser skal nytes!

Apropos ville dyr; noe av det som gjorde størst inntrykk på Simen, som var den mest erfarne av de to, og Mads, var å se bjørn på nært hold! Selv om de har stor respekt for dyr, var de aldri redde. Dessuten har gutta også godt kjennskap til, og erfaring med jaktvåpen og vet hvilken beskyttelse det kan gi ved riktig bruk! Deltakerne var utstyrt med bjørnespray for sikkerhets skyld, og ved flere anledninger passerte de ferske bjørnespor!

Kalkulert til minste detalj

Ekspedisjonen ble gjennomført med samme stålkontroll som turen i Nordvestpassasjen året før. En har gjerne kontroll når forberedelsene er gjennomført så bra som det Himmeljegerne er kjent for! Den vanskeligste delen var kanskje i starten, de første 20 kilometrene. Store stokker/ trestammer i elva medførte at de vekselvis måtte bære eller dra kanoene på land, noe som gjorde at de tidlig havnet bak tidsskjemaet de hadde satt opp.

Etter å ha vært tilstede på et av foredragene Himmeljegerne presenterer, er det sannsynligvis ikke så mange som lenger tror at Lars-Martin Tannæs-Fjeld og hans kolleger utøver stor risiko ved å la Simen og Mads delta på ekspedisjoner som det de har gjennomført de siste årene.

På spørsmål fra mediene bedyrer Lars Martin at opplegget er kalkulert til minste detalj! Alt er lagt inn med ekstra tidsbruk i tilfelle uventede værforhold, eller forebyggende medisiner, og avtalt direktekontakt med helsepersonell. I sum



Nordlys - Et fantastisk værphenomen!

bidrar dette til at sikkerheten er beholdt så langt det er mulig! Uansett; uhell kan skje også hjemme i stua, for å si det sånn ...

Hovedmotivasjonen

Prosjektet Himmeljegerne, startet med to brødre som deler de samme drømmene og lidenskapen til naturen. I begynnelsen ville de rett og slett gjøre noe for å ha det gøy, og dette er fortsatt hovedmotivasjonen! Det er viktig å understreke at Lars Martin også gjør dette for egen del, og ikke bare for å hjelpe Simen og Mads!

I tillegg har dette også utviklet seg til å sette fokus på utviklingshemmedes fysiske helse! For guttas egen del har dette gitt gode resultater, både Simen og Mads har fått bedre kontroll på kroppen, bedre balanse og merkbart bedre kondisjon! Simen har begynt å skøyte på ski, dessuten har ekspedisjonene og foredragene i ettertid gjort at han også prater mer på eget initiativ, og Mads har tatt av omtrent 10 kilo, grunnet bedre kosthold og fysisk aktivitet!

Større enn Himmeljegerne selv

Prosjektet har også medført noe som er større enn Himmeljegerne selv. Sammen med Joy Norge, som er en ideell og politisk uavhengig organisasjon hvis formål er å tilrettelegge utvikling og læring for funksjonshemmede barn i tidligere Sovjetstater, har Himmeljegerne holdt foredrag der inntektene går til et barne- og ungdomssenter for fysisk og psykisk syke barn i Aserbajdsjan!

I tillegg forbereder Himmeljegerne en fem dagers skiekspedisjon i Jotunheimen denne våren! Dette er beregnet på mennesker med utviklingshemming/ handicap lignende det som for eksempel Simen og Mads har.

Mer om dette prosjektet kan du lese om på himmeljegerne.no



Mads og Simen hogger ved.

VI ER HER.

SPV

 SparebankenVest

Alle som viser gyldig ledsagerbevis eller annen bekræftelse på at de kommer fra institusjon betaler for 1 billett og får 1 billett. Gjelder for alle forestillinger i Sandnes og Stavanger*



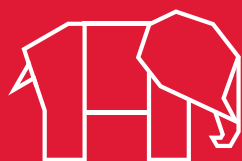
For mer informasjon ring 51 51 07 00
www.sfkino.no

*Gjelder ikke luksussalen



Seland  Optikk
interlens
SANDNES • KLEPP • SOLA

Tlf. 51 69 58 90
Solakrossvegen 26, 4050 Sola



Kan du tenke det,
kan vi trykke det

Stavanger
Kontorveien 12 - 4033 Stavanger
Tlf: +47 51 90 66 00

Kristiansand
Festningsgata 40 - 4614 Kristiansand
Tlf: +47 38 00 30 50



KAI HANSEN
TRYKKERI
www.kai-hansen.no

*Sjekk inn.
Pust ut.*

DE HISTORISKE


1846 - 2016
170 år



HOTEL
ULLENSVANG

5787 Lofthus i Hardanger • www.hotel-ullensvang.no

PRESSER GRENSER

En sommer som lar vente på seg og snø på alle kanter er ingen hindring når seks ungdommer med ledsagere og turledere legger ut på en fire dagers vandring i høyfjellet. – For oss er det en drøm som går i oppfyllelse, sier Anette Salvesen (16).



TEKST OG FOTO: GURO WAKSVIK

Haukeliseter 13. juli 2015. Pakket og nesten helt klart. Ungdommene har sommerfugler i magen og en haug med forventninger.

– Jeg gruer meg, men gleder meg mest, sier Anne Malene Hanasand (15).

– Jeg får nok presset meg mer enn jeg gjør i hverdagen, sier Solveig Christine Lærdal (20).

Hestene Tara og Blacken skal ta det tyngste lasset, med lavvo, mat og det meste av ungdommenes bagasje. En rullestol er også med på lasset, i tilfelle det skulle bli behov. Trond Bergsvåg sjekker lasten en siste gang.

– Så det er du som skal være pakkesel, spør Anne Malene.

– Ja, bokstavelig talt, i alle fall hestene, ler Trond.

Muffen er også med. Han bærer verken på gods eller gull, og løper alltid i tet som en ekte stifinner. For ungdommene er det et lite skår i gleden at Trond og de firbeinte må velge en annen løype.

– Snø kan være farlig for hestene. Vi vet ikke hva som er under, forklarer han.

Det hele begynte med Anette. Da hun så TV-programmet *Ingen grenser* med Lars Monsen tenkte hun at alt er mulig, også for vennegjengen, som alle har cerebral parese. Cerebral

Parese kjennetegnes med forstyrrelser i bevegelse og motorikk, og skyldes en skade i fosterlivet. For å forberede seg på den lange turen har det blitt flere turer i løpet av våren. Blant annet har de slept på bildekk på Solastranden og vasset i gjørme i Melsheia.

– Da regnet det skikkelig surt, og det var tungt å gå, medgir Solveig.

Underveis

Mens de andre fremdeles sov tungt på Haukeliseter fjellstue, sto turleder Fredrik Haaverstad opp i femtiden for å ta en siste sjekk på forholdene og løypa.

– Tåken var så tett at det var vanskelig å se. Godt den har lettet nå, sier han, og fortsetter:

– Utfordringen har vært å finne en løype med minst mulig snø, og hvor avstanden til Haukeli ikke er for lang. Da er det enkelt å få tak i hjelp hvis det skulle oppstå problemer.

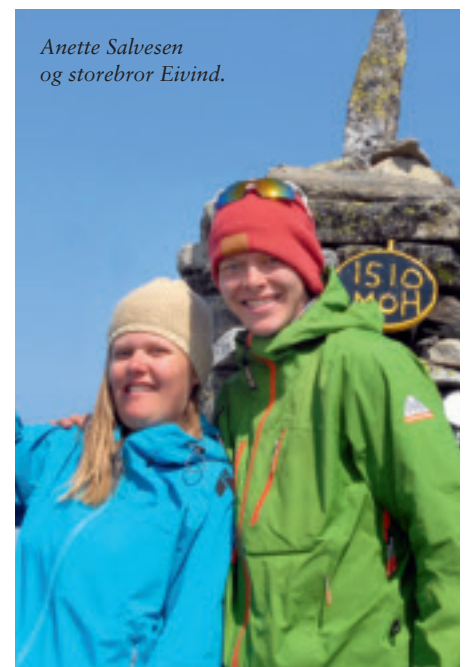
8 grader, vind og lett overskyet midt i juli er definitivt ikke sommer på sitt beste. Men det ser ikke ut til å bekymre ungdommene. Med luer, votter og ekstra klær i sekken er de rustet for alle typer vær. Turleder Margaret Åsly deler ut kart, og vil gjerne lære bort bruk av kompass i løpet av turen. Så er de i gang. Anne Malene og Anders Kristoffer Aamodt (17) går kjapt, og er etter kort tid i tet.

– Vi synes det er bra, for da får vi lengre pauser enn de andre, sier Anne Malene.

– Det er gøy å sitte å se ut over, sier Anders Kristoffer.

Sekken er nok i tyngste laget for Martine Aske (15), men Margaret vet råd. Hun åpner sekken, og lempet noe over til en av de voksne. Martine liker også å presse grensene. Selv om balansen er dårlig, går hun på med et stort smil og godt mot. Ekstra hyggelig er det å ha med seg storesøster Viktoria som ledsager.

– Hele familien lærte seg tegnspråk da Martine var liten. Hun hører, men av og til kan det være vanskelig å få med



Anette Salvesen og storebror Eivind.



Anette Salvesen, Solveig Lærdal, Oda Marie Svelland, Anne Malene Hanasand, Martine Aske og Anders Kristoffer Aamodt.

seg alt. Hvis folk begynner å snakke i munnen på hverandre blir det bare kaos. Derfor bruker vi tegnspråk samtidig som vi snakker, forklarer Viktoria.

Store deler av løypa går over snø. Det ser ikke ut til å by på problemer, snarere tvert i mot. For noen av ungdommene er det mindre utfordrende enn å ta seg fram i ulendt terreng. Med to staver og ledsager Maria Mühleisen i nærheten, går det sakte men sikkert framover for Oda Marie Svelland (17). Etter hvert titter sola fram. Ja, egentlig er det et drømmevær. Ikke for kaldt, ikke for varmt og heldigvis ikke regn.

– Se en røyskatt, utbryter turleder Solveig Kvinge.

En røyskatt stikker hodet opp, forsvinner, og dukker opp igjen et stykke lenger nede. Litt redd og ganske nysgjerrig.

PAUSE I LYNGEN

– Jeg er litt sliten, medgir Solveig.

Martine og Oda Marie er enige. De er også slitne. Tre timer på beina, kun avbrutt av korte pauser, tar på kreftene. Det er på tide med lunsj. Gruppen slår seg ned i Ulevåskaret, i le for vinden. De er drøyt 1200 meter over havet, og har morgendagens mål, Vesle Nup, i sikte. Ungdommene slenger seg ned i lyngen, klare for pause og lunsj. Kaffe til de voksne, varm sjokolade til ungdommene, nistepakker og snop.

– Jeg lurer på hvordan bena mine

kommer til å se ut etter fire dager til fjells. Det gjør litt vondt under foten, men det går greit, forsikrer Solveig.

Gjengen har kjent hverandre lenge, og er godt sammensveiset. Litt tull og fjas hører med, men først og fremst er de veldig gode venner. Anne Malene kaster mose i ansiktet på Anders Kristoffer. At han er eneste hane i flokken ser ikke ut til å bekymre ham. Solveig derimot, kunne godt tenke seg at det var flere gutter med.

– Jo flere jo bedre. Vi trenger noen sterke mannfolk, slår hun fast.

– Ja, det skulle vært flere, understreker Anne Malene.

– Dere får bli med Anders Kristoffer på jakt. Da er det nesten bare gutter, sier Fredrik.

Anders Kristoffer har planer om å få våpenkort, for å dra på småviltjakt med noen kamerater. Om han vil ha jenter med på slep er vel heller tvilsomt.

Så er det klart for dagens siste etappe. Fredrik og Solveig løper i forveien, på let etter det mest egnete stedet til å slå opp leir. Helst må det være lunt, snøfritt og mykt. De to turlederne er ansatt på Haukeliset, og er lommekjent i området.

SLÅR LEIR

Det begynner tære på kreftene. Det koster å presse seg, helt smertefritt er det ikke. Da er det godt at Trond, Muffen, Tara og Blacken med all bagasjen er i sikte. Solveig og Fredrik har funnet det perfekte stedet til å slå opp leir, og ungdommene er glade det er over for i dag. Av med sekker, og ned i lyngen. Solveig gir Oda Marie en god klem, og legger seg ned i lyngen sammen med Martine og Anne Malene.

– Hvem vil hjelpe til med å sette opp lavvoen, spør Fredrik.

Anders Kristoffer spretter opp, og følger etter Fredrik. Anette og storebror Eivind blir også med.

– Hvem vil være med å lage middag, spør Margaret.

Oda Marie er ikke sen om å rekke hånden i været, hun elsker å lage mat. Solveig også, selv om hun nesten er i ferd med å sovne, sammen med vennene sine i den varme lyngen. På kveldens meny står risotto etter en oppskrift av Cecilie Skog. Etterpå byr Viktoria og Martine på mammas hjemmelagete og knallgode brownies, før Margaret går i gang med popcorn. Trond finner fram en gammel fløyte, og slår forsiktig an noen toner.

– Det kan ikke bli bedre enn dette. Været er fint, og alle er i godt humør.

Helt perfekt, og god blanding av kos og slit, sier Viktoria.

Natten nærmer seg, og kulda begynner å bli påtagelig. En etter en legger de seg, tett i tett i lavvoen, mens turlederne slår opp telt. Gradestokken beveger seg godt under null. Vann fryser til is.

TIL TOPPS

14. juli. Sol fra skyfri himmel, kakao og havregrøt, oppvask og plastring av såre føtter. Så er de klare.

– Nå gleder jeg meg til jeg kommer dit, sier Anette og peker mot Vesle Nup.

Motivasjonen er på topp. Hun er sikker på at dagens topptur blir et høydepunkt.

– Denne dagen er som en drøm. Riktignok minner det mer om påske, men vakkert er det, sier Trond.

– Et lite stykke Norge, repliserer Anders Kristoffer.

Oda Marie stråler om kapp med sola. Hun har for lengst glemt hvor sliten hun var i går, og er motivert til en ny økt.

– Nå må du bremse litt Anne Malene. Du fyker jo avgårde som en hjort, sier Trond.

– Se, en død lemen, roper Solveig.

– Kom og se hva jeg har funnet, sier Trond.

Et lite rede med fem brune fugleegg. Solveig finner fram fugleboka for å sjekke, men er ikke sikker. Kan de være sandlo mon tro, eller heilo?

Gjengen nærmer seg målet, og det er tid for en pause før sjarmøretappen.

– Jeg tror jeg blir litt sterkere for hver dag, sier Solveig.

– Jeg ha litt vondt i viljen akkurat nå, sier Anne Malene og ler.

– Men jeg klarer det nok.

– Nå føler jeg at jeg presser grensene, sier Martine.

Gjengen blir enige om å gå den siste lille etappen i samlet flokk. Motivasjonen er på topp, og de nærmest bykser avgårde. Så er de der. Vesle Nup, 1510 meter over havet, med utsikt til verdens ende, minst.

– Jippi! Vi klarte det!

Jubelen tar ingen ende. De hopper og danser, klemmer hverandre og ler.

– Jeg har ikke ord, sier Martine. Solveig har tomlene i været, og Oda Marie smiler fra øre til øre.

– Dette er stort, sier Fredrik.

– Kom å se, sier han, og peker.

Langt der nede springer en flokk med reinsdyr over snøen.

– Nå har jeg det bra, sier Anette.

Og innerst inne vet hun at denne turen er blitt til takket være henne. Det gjør henne ekstra glad.

Foran fra venstre: Evy Gundersen Hetland, Per Langeland (leder)
Midterste rekke: Per Åge Øglænd, Tone Edvardsen,
Anne Marie Auestad.
Bak fra venstre: Mona Høvik,
Ingvild Sivertsen og
Nina Therese Langeland.

Siw Jorunn Nesheim
var ikke tilstede da
bildet ble tatt.

NYTT LOKALLAG:

NHF NORD-JÆREN

Det var et historisk sus over det som skjedde da medlemmene i NHF Stavanger og NHF Sandnes bestemte seg for sammenslåing, eller fusjon som er den riktige benevnelsen. Ikke nok med det; to lokallag som i flere år har ligget i dvale, NHF Randaberg og NHF Sola, blir også innlemmet i det som ser ut til å bli en storsatsing!

TEKST: ROLF ØSTBØ
FOTO: PER JOSTEIN DAHLE

Spenningen var til å ta og føle på da først Stavangers medlemmer skulle ta stilling til den organisatoriske nyvinningen. Hva om medlemmene i Sandnes, som skulle ha sitt årsmøte i samme lokalene like etter, ikke ville gå for fusjon? Spørsmålene var mange, men årsmøtet vedtok enstemmig å gå for styrets forslag om først å nedlegge laget, for så å gå for samarbeid!

Per redegjorde

Så var det Sandnes sin tur. Etter at leder Per Langeland hadde redegjort for situasjonen, og et par av medlemmene hadde fått svar på hva dette eventuelt vil si for lagets del, var det klart for avstemming, og også her var det liten tvil om at medlemmene ville gå for samarbeid! Den skepsisen som eventuelt måtte være tilstede, kom i form av saklige spørsmål fra noen av medlemmene og gikk på usikkerhet i forhold til om Stavanger ville bli for dominerende, og stille Sandnes i skyggen ved en eventuell fusjon.

På like vilkår

Økonomisk har imidlertid Sandnes vært «storebror» i distriktet de senere årene, og lagets leder på det siste årsmøtet, Per

Langeland, forsikret medlemmene at Stavanger og Sandnes går inn i dette prosjektet på like vilkår, og vil arbeide for å styrke lokallagsdelen i denne delen av landet!

Vår innsats er nødvendig

- Det vi gjør nå, ville bli gjort før eller siden uansett, sa Langeland, og viste til programerklæringen som var gått ut til medlemmene i lokallagene på forhånd. Det som skjer her, skjer også ellers i landet, fortsatte Langeland. Vi må ta inn over oss at det ennå gjenstår en del før funksjonshemmede har de samme mulighetene som andre når det gjelder deltagelse i samfunnet. Nettopp derfor er det viktig å forene kreftene i ett lag; vår innsats er nødvendig, avsluttet lederen til rungende applaus!

NHF Nord-Jæren

Det ble stiftelsesmøtets oppgave å gi det fusjonerte laget navn, og navnet ble NHF Nord-Jæren. Regnskapsmessig virkning blir satt til 1. januar 2016, og de respektive lagenes regnskap går inn i det nyopprettede lokallaget.

En slagkraftig enhet

Slik Sørvesten vurderer det, gir det nye styrets sammensetning et godt håp om at det nyopprettede laget vil bli en slagkraftig

enhet, både organisasjonsmessig og økonomisk. Organisasjonsmessig fordi gode krefter i de fire kommunene nå skal arbeide sammen og forene dette i noe som garantert vil styrke medlemmenes interesser både politisk og sosialt. Med omtrent 2 millioner kroner i egenkapital, er det nye lokallaget også godt rustet økonomisk!

Det første styret

Det nyvalgte styret i NHF Nord-Jæren fikk følgende sammensetning:

Leder:

Per Langeland (2 år)

Nestleder:

Anne Marie Auestad (1 år)

Økonomiansvarlig:

Per Åge Øglænd (2 år)

1. styremedlem:

Tone Edvardsen (2 år)

2. styremedlem:

Nina Therese Langeland (1 år)

3. styremedlem:

Ingvild Sivertsen (1 år)

4. styremedlem:

Evy Hetland Gundersen (1 år)

Varamedlem 1:

Siw Jorunn Nesheim (1 år)

Varamedlem 2:

Mona Høvik (1 år)

5 Mercedes-Benz
GARANTI
5 år/100.000km



Kvalitet i arbeid

Pris inkl. lev. Oslo. Forbruk blandet kjøring: 0,63 liter pr/mil. CO2-utslipp: 166 g/km. Importør: Bertel O. Steen AS.

Bevegelighet. Komfort. Sikkerhet.

Nesten uansett hvor stor familie du har, er nye Mercedes-Benz Vito en flerbruksbil som gir deg masse plass og komfort på korte og lange turer.

I god Mercedes-Benz tradisjon er det lagt stor vekt på sikkerhet og komfort i den rikholdige listen av standard- og ekstrautstyr. Uansett ønske lager vi bilen akkurat slik du vil ha den, vi kaller det lukseriøs skreddersøm. Sett ditt personlige preg på bilen og nyt kjøreturen i din nye Vito.
www.mercedes-benz.no



Mercedes-Benz

Bertel O. Steen

Bertel O. Steen Bergen, Ekreveggen 27, 5261 Indre Arna, tlf. 55 39 31 00 - www.bosbergen.no
Bertel O. Steen Rogaland AS, Vassbotnen 9, 4069 Stavanger, tlf. 51 70 70 70 - www.bosrogaland.no

TILGJENGELIGHET I OFFENTLIGE BYGG

 **STATSBYGG**

Bygg for alle er Statsbyggs nettsted med informasjon om tilgjengeligheten i over 735 av våre offentlige bygg som høyskoler, museer, trafikkstasjoner med mer.

Besøkende kan velge bygning, se detaljer om de enkelte lokaler og mulige hindringer på veien til besøksmålet. Prøv selv på: **byggforalle.no**

STATSBYGG.NO

Foto: Rampen i Eidsvollbygningen

**HON**
BYGG FOR ALLE

STATS
BYGG i 201

**BYGG MED
MENING**



FISKERIMUSEET

Tilrettelagt for bevegelseshemmede

Norges Fiskerimuseum har åpnet i nye lokaler i Bergen, og best av alt: Det er tilrettelagt for bevegelseshemmede! Her kan man oppleve en bergensk tørrfiskbod i original befatning, med mange flotte detaljer! Utstillingen i bod 23 forteller om sjøhusmiljøet rundt Sandvikstorget, om lafting og bygningshåndverk, om veggmalerier fra 1700-tallet, og om tørrfisk og sild som en gang ble lagret i boden.

TEKST OG FOTO: EGIL HOPE

I tillegg er det en utstilling om båtmotoren SABB fra Laksevåg i Bergen, som er Norges mest solgte fiskebåtmotor gjennom tidene!

Gjør hverdagen enklere

Det ressursrike havet har gitt grunnlag for allsidig fiskeri, og dermed grobunn for matauk og inntekt for befolkningen. Fiskeryrket har utviklet seg fra å være strabasjøst og svært tidkrevende, til en industri med en mengde hjelpemidler som gjør hverdagen enklere!

Det sesongbaserte fisket etter sild og andre arter har i likhet med torskefisket formet mange bygder og byer langs kysten. Det ble fanget brisling og småsild til hermetikkfabrikkene, og en stor sildoljeindustri ble etablert. Men dette er bare en del av den store bredden til de norske fiskeriene.

Hvalfangsten

Drivgarnsfisket etter laks langs kysten, eller med kilenot i fjordene og det tradisjonsrike hummerfisket på vestlandet og sørlandet, for å nevne noe, har alltid vært viktige inntektskilder! Småhval ble

fanget med notsteng i våger, eller fra hvalfangerbåter for levering til landbaserte stasjoner. Den industrielle hvalfangsten fikk med tiden en ekspansiv utvikling både ved norskekysten og i Sørishavet.

Tilrettelagt rullestolbrukere

Sandvikboden 23 er en sjøbod fra 1730 som har vært brukt som lagerhus for tørrfisk, tran og mye annet. Her har altså Norges Fiskerimuseum flyttet inn. Sjøboden er oppgradert de siste årene og den er fullt ut tilrettelagt for rullestolbrukere. Gode parkeringsforhold, heis, handikaptalett i



1. etasje, 3. etasje og i restauranten. Innglasset rampe mellom sjøbod 23 og 24, tilkomst i alle rom med utstillinger og aktiviteter.

Til tross for alder, alle skjevheter og utfordringer, har Bergen kommune ved Museum vest klart å få sjøbodene med museet i veldig god stand!

Herved anbefalt!

Vi hører ofte om hvor vanskelig det er med tilrettelegging i gamle bygg grunnet vernehensyn, kostnader og tekniske utfordringer. Turen til Norges Fiskerimuseum i Sandviksboder 23/ 24 og se hva som er mulig å få til. Herved anbefalt!

I tilknytning til museet er den nye restauranten von TANGEN FISKEBAR, som tilbyr en spennende og variert sjømatmeny. Her er retter både fra det tradisjonelle lokale, og det moderne globale kjøkken. Kaker fra eget konditori, godt utvalg av lokale drikkevarer, egen barnemeny, lette lunsjretter og smakfulle middager.

Hva du enn velger fra menyen, får du det helt spesielle miljøet og en av Bergens beste utsikter på kjøpet!

Gulv, bjelker i tak og vegger, røft og ubehandlet; en føler seg virkelig satt langt tilbake i tid!



Norges Handikapforbund

Tid for fornyelse

FORBUNDETS NYE LOGO

Nå har vi gleden av å presentere Handikapforbundets nye logo. Vi håper dere liker den. Logoen er en del av den nye grafiske profilen som vi straks skal rulle ut på nettsider, facebook, i brevmaler, på plakater og mye mer.

NHF's visuelle uttrykk

Vi er stolte av den nye logoen og har tro på at den, sammen med andre elementer i den grafiske profilen, vil bli et godt virkemiddel blant flere andre til å gi oss fornyet kraft og synlighet i tiden som kommer, og være med på å gi oss det løftet vi trenger for å bli en slagkraftig organisasjon som vinner fram i kampen for funksjonshemmedes menneskerettigheter.

Det var i utgangspunktet praktiske grunner til å revitalisere Handikapforbundets visuelle uttrykk. Vi manglet noe som kunne presentere oss på en moderne, frisk og tiltalende måte. Fargene var gammeldagse, skrifttypene dyre og utdaterte. Og med organisasjonsnavnet som en del av selve logoen, ble navnet vårt nesten usynlig, spesielt når logoen ble brukt i liten størrelse.

Symboliserer hjulet

Da vi først begynte å studere logoen, innså vi at vi hadde en logo som i form og farge vitnet om en annen tid og som i grunnen ikke ga så mye informasjon om hva vi står for og jobber med. Vi ønsket derfor en logo som forteller mer enn den gamle hvem vi er, i tillegg til at den skulle være tidsriktig i form og farge og god å hvile blikket på.

Sirkelsymbolikken ble valgt med utgangspunkt i at sirkelen symboliserer hjulet som ruller, med energi og bevegelse. Stikkordet bevegelse er spesielt viktig i denne sammenhengen. Handikapforbundet

er en bevegelse for funksjonshemmede, saken vår handler om bevegelse og bevegelseshindringer, og vi ønsker å bevege samfunnet framover. At sirkelene er åpne, har også en fin symbolikk. Som organisasjon ønsker vi mangfold og inkludering, vi vil dele av den kunnskapen vi har og bidra med løsninger.

Visjoner og nysgjerrighet

Som dere ser, er fargene våre også nye. Når vi har valgt å gå fra rustrødt til blått, er det fordi vi ikke bare er aktivister, som det røde signaliserer. Vi vet hva vi snakker om, og vi er til å stole på. Blått representerer nemlig både kunnskap og pålitelighet. Spillet mellom lyse og mørke blåfarger er bevisst. Visjoner og nysgjerrighet omtales som kvaliteter representert ved det lyseblå, noe vi gjerne kan assosieres med. Dessuten kommer nok rødfargen til å dukke opp igjen noen steder også.

Profilveileder

En grafisk profil består ikke bare av logoen, men også av en fargepalett, fonter (eller skrifttyper) og, ikke minst, en veileder for hvordan vi kan presentere oss godt visuelt. Alt dette vil bli presentert i en egen profilveileder som vil bli tilgjengelig på nettsidene. Da vil også den nye logoen erstatte den gamle på nettsider og på facebook, i e-postsignaturer, brevmaler, powerpointer og så videre. Med tanke på at vi er en organisasjon med stramme budsjetter, vil utrulling bli gjort gradvis og over tid, slik at vi unngår å måtte kaste kostbart materiell og få store utgifter til nytt. Heftene våre, for eksempel, skal få lov til å leve enten til lagerbeholdningen er oppbrukt eller innholdet går ut på dato.

ANTIBIOTIKA:

EKSPERTER SLÅR ALARM!

Like utenfor Paris, i regionen Île-de-France, ligger den vesle byen Clamart. Byen er delt i to deler av en skog, som det er så mye av i, og utenfor den franske hovedstaden. I fredelige Clamart, med omtrent 50 000 innbyggere, ligger det sterkt bevoktede militærpsykiatriske Percy.

TEKST: ROLF ØSTBØ

På sykehusets egen brannskadeklinikk behandles pasienter med svært alvorlige brannskader, samtlige er bandasjert som mumier. Huden er brent bort over store deler av kroppen, noe som gjør at de er ekstremt utsatt for mange typer bakterier. Hvis noen av disse bakteriene er resistente mot antibiotika, er pasienten i livsfare!

Bandasjene som er viklet rundt kroppen, er imidlertid satt inn med en salve som inneholder bakteriedrepende virus (bakteriofager). Denne siden av bandasjen legges inn mot huden. Dette er virus som spiser bakterier!

Intens jakt

Internasjonale forskermiljøer er på intens jakt etter alternative metoder for behandling av infeksjoner som inneholder multiresistente bakterier! Et av de mest spennende eksperimentene som er i regi av EU, går ut på å behandle pasienter med bakteriofager, mens en annen gruppe får klassisk antibiotikabehandling. Prosjektet ledes av narkoseoverlege og øversteløytnant Thomas Leclercq ved militærpsykiatriske Percy. Eksperimentene pågår fortsatt og det knytter seg stor spenning til hvilken metode som fungerer best!

Lykkes behandlingen med bakteriofager, er dette også meget interessant for norske sykehus, ikke bare for brannskadde. I den neste studien planlegges det å bruke

«behandlingsvirusene» også under andre operasjoner, blant annet i lungene.

I alarmberedskap

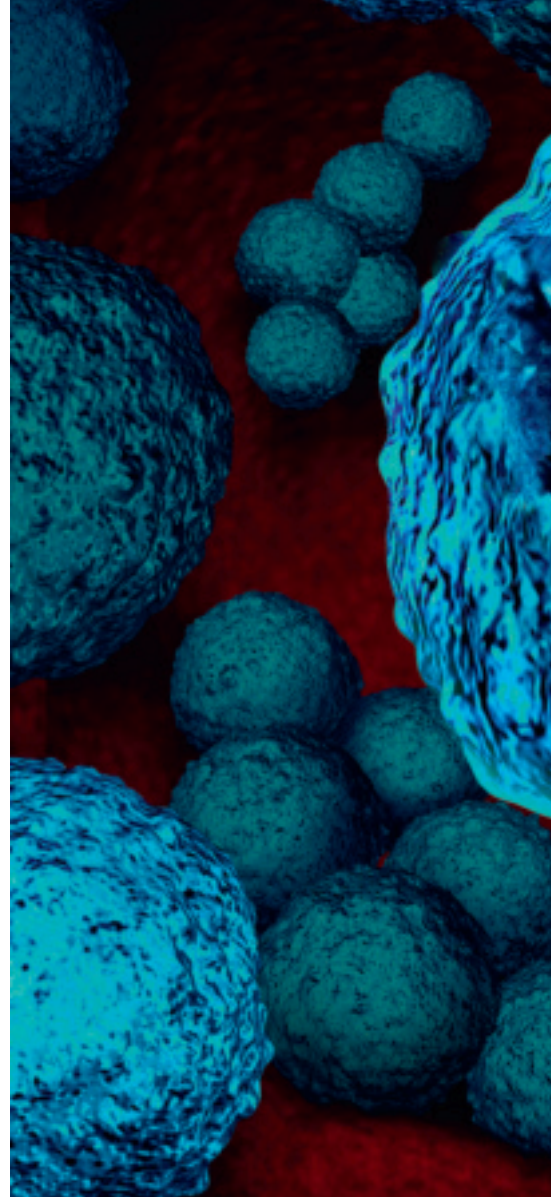
Verdens Helseorganisasjon (WHO) er i alarmberedskap etter at det er blitt offentliggjort en rapport som slår fast at i fremtiden kommer mennesker til å dø av sykdommer som hittil har vært enkle å helbrede. Rapporten inneholder data fra 114 land, og omfatter sju forskjellige bakterier en som oftest finner som kilde til helt vanlige sykdommer.

Enda verre er det at en såkalt «superbakterie», som er i stand til å motstå alle former for antibiotika, nå er funnet i alle deler av verden!

Om relativt kort tid er kanskje ikke antibiotika et alternativ for å behandle sykdom i det hele tatt. Bare dette året dør 25 000 mennesker i Europa på grunn av resistente (motstandsdyktige) bakterier, men dessverre kan det bli «rullet ut» et scenario som er langt verre!

Snart 90 år etter at Alexander Fleming oppdaget penicillin, er stadig flere typer antibiotika i ferd med å miste virkningen. Hva skjer hvis vi mister denne medisinen fullstendig; hvordan vil samfunnet, landbruket og hverdagslivet bli?

Fagfolk er redde for at moderne medisin kan bli satt mange år tilbake. For, hvis vi ikke kan behandle vanlige infeksjoner, kan vi heller ikke behandle kreftsykdommer. Heller ikke relativt enkle proteseinnsettelse som hofter og leger kan ikke lenger foreta



Ikke alle bakterier er like snille!

transplantasjoner. Kort sagt: Behandling som i mange tilfeller forlenger liv!

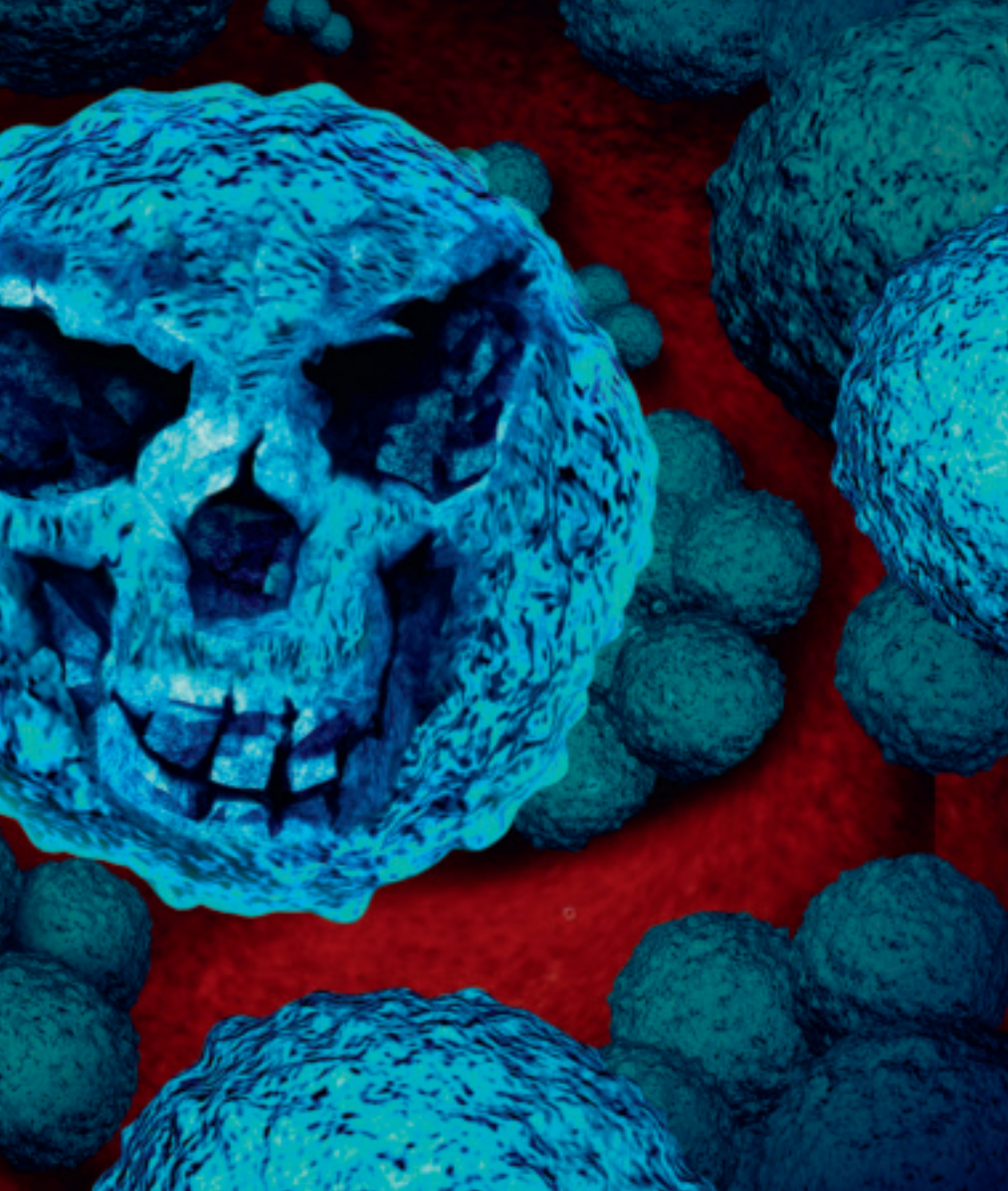
Den største hemmeligheten

Under den andre verdenskrig hadde de allierte to hemmelige prosjekter som for enhver pris måtte holdes hemmelig for tyskerne. Det ene var utviklingen av atombomben, og det andre var framstilling og masseproduksjon av penicillin!

Oppdagelsen av penicillin

Helt siden første verdenskrig, der han hadde vært vitne til at det døde flere soldater av infeksjoner og sykdom, enn på «slagmarken», hadde legen, biologen og forskeren, Alexander Fleming drømt om å gjøre en oppdagelse som, raskt og effektivt, kunne drepe bakterier!

Sommeren 1928 dro Fleming, sammen med familien, på en lenge etterlengtet ferie, men da han forlot laboratoriet glemte han å fjerne noen glass med bakteriekultur. Da han kom tilbake oppdaget Fleming at et av de gjenglemte glassene var blitt angrepet av muggsopp. Til sin overraskelse så



“ Men bare to år senere, i 1945, da medisinen oppdager Alexander Fleming ble tildelt Nobelprisen, advarte han om at medisinen måtte brukes med fornuft og varsomhet.

skiftet fra kjølig til mildt, mens Fleming var borte, ville han neppe oppdaget penicillinet!

Medisinsk revolusjon

Nå fulgte år med intens forskning, og i 1943 fikk soldater, skadet i krigshandlingene, de første dosene med nyutviklet penicillin, noe som viste seg å være direkte livreddende. Antibiotika var klart for masseproduksjon!

Men bare to år senere, i 1945, da medisinen oppdager Alexander Fleming ble tildelt Nobelprisen i medisin, advarte han om at medisinen måtte brukes med fornuft og varsomhet. Som biolog visste Fleming at før eller siden ville bakteriene utvikle et forsvar mot de stoffene som den raskt utviklende farmasøytiske industrien rettet mot dem. Det som imidlertid bekymret ham i enda større grad, var muligheten av at feil bruk ville framskynde denne prosessen. Alle feilaktige resepter og for lav dose av medisinen ville drepe de svake bakteriene, og la de sterke overleve, advarte Fleming.

Han hadde rett. Allerede i 1940, da legemiddelet fortsatt var på prøvestadiet, dukket det opp penicillinresistente stafylokokker!

Dystre tall

Så realistisk var ikke den amerikanske helsedirektøren, som omtrent 25 år senere, på slutten av 1960-tallet kunngjorde at det var på tide å si et endelig farvel til infeksjonssykdommer!

En kan skjønne at en slik uttalelse kunne ligge på tunga etter flere års drastisk nedgang i antall bakterieinfeksjoner med dødelig utfall, men helsedirektørens utsagn viste seg å være fullstendig feil! Førti år senere, i 2010, tok bakterieinfeksjoner livet av flere mennesker enn kreft, ifølge tall fra Verdens helseorganisasjon (WHO). Disse dystre tallene har fått medisinske



Han oppdaget penicillinet - Sir Alexander Fleming.

legen at bakteriene omkring det infiserte området var forsvunnet, og da han raskt isolerte soppen, oppdaget han at den skilte ut et kraftig stoff som var i stand til å drepe bakterier; Alexander Fleming hadde ved en tilfeldighet gjort sitt livs oppdagelse!

Men kanskje ikke så tilfeldig som historien vil ha det til. Det var riktignok slurv av Fleming at han

glemte glasset med bakteriekultur, men noe som var minst like viktig var at glasset ble gjenglemt i en kjølig periode med temperaturer på under 20 grader, noe som gjorde at soppen vokste, mens stafylokokkene lå i dvale. Dette ble imidlertid avløst av varmere vær, som hemmet soppveksten, mens stafylokokkene kunne vokse. Saken er at hvis ikke været hadde

eksperter til å frykte at vi er på vei tilbake til en verden slik den var før Fleming gjorde sin oppdagelse, der en enkel sår-infeksjon var nok til at utgangen kunne være dødelig!

Situasjonen er så alvorlig at om relativt kort tid kan pasienter bli stilt overfor følgende dilemma: «Hvis du opereres, er det en risiko for at du kan pådra deg en infeksjon som ikke lar seg behandle. Årsaken er at bakterier er blitt så motstandsdyktige at de ikke lenger kan leges med kjent antibiotika.»

Bekymringsfullt

Faktisk er det slik at effekten av det 20. århundres vidundermedisin penicillin, kan bli pasienter og helsepersonnels verste fiende. Det som er spesielt bekymringsfullt er at bruken av antibiotika øker, selv om antall infeksjoner ikke øker!

Så langt er vi kommet at det stadig oftere kommer advarsler fra faglig hold om at bakteriene vil utvikle resistens (motstand) mot antibiotika, noe som har fått sjefen for Verdens Helseorganisasjon til å slå alarm om at en vanlig halsbetennelse eller skrubbsår, igjen kan bli dødelig! Som det som skjedde i USA i 1927.

Presidentens sorg

2. august 1927 ble samtlige journalister i president Calvin Coolidges pressekorps hasteinnkalt i anledning en spesiell nyhet. Reporterne ble vist inn i et klasseværelse i Rapid City High School, og fant til sin overraskelse USAs president ved kateteret. Det var tre år siden Coolidge var blitt valgt, og de fleste antok at presidenten ville kunngjøre at han ville stille til gjenvalg.

Pressefolkene fikk beskjed om at de kunne gå i rekke inn i værelset og sette seg. Da de gikk forbi kateteret fikk hver og en av dem en papirbit av presidenten, der det sto følgende: «Jeg vil ikke stille som presidentkandidat neste år.»

Det var det hele. Neste dag preget nyheten førstesidene i landets aviser. President Calvin Coolidge sa bare fem ord på hele pressekonferansen: «Er alle her nå?» og «Nei!», da han ble bedt om å begrunne nyheten.

Til denne dag er det blitt spekulert i hvorfor presidenten sa nei til gjenvalg. Coolidge hadde selvfølgelig sine grunner, men det var en årsak det ikke ble snakket om så mye om den gangen, som kan ha vært avgjørende. Presidenten var deprimert, kronisk deprimert, først og fremst på grunn av



I en verkefinger kan det oppstå infeksjon.

en familietragedie han mente han selv var skyld i!

Spilte tennis

Tre år tidligere, i Calvin Coolidges første år i embedet, i sommerferien, spilte presidentparets to sønner John og Calvin jr. tennis på en bane ved Det hvite hus. Minstemann Calvin gikk i turnsko uten sokker, og fikk gnagsår. Såret ble betent. Neste dag hadde gutten høy feber og tre dager senere døde han av en infeksjon i såret.

President Calvin Coolidge og hans kone var selvsagt knust av sorg, og det virket som presidenten var overbevist om at det var jobben som president som var skyld i sønnens død!

Sannheten er at i våre dager ville problemet ha vært løst med en antibiotikakur.

Tidspunktet her er viktig, for bare noen få år etter lille Calvins død forandret penicillin medisinen for alltid. Infeksjoner som hadde vært dødsdommer kunne plutselig bli kurert i løpet av få dager.

Tilfellet Tilden

Dette gjelder også Tildens skrubbsår, et uhell som kunne ha satt en stopper for karrieren til verdens beste tennisspiller. Roger Federer og Björn Borg får ha meg unnskyldt, men Bill Tilden er den beste tennisspilleren noensinne!

Tilden var alltid perfekt posisjonert for returer; det så ut som om ballen søkte ham, og ikke omvendt, og da han servet, pleide han å holde fem (!) baller i hånden, fyre av fire serve-ess på rad, og kaste den femte fra seg.

Tildens unike prestasjon er spesielt imponerende når man vet at han i 1922, altså før han begynte å bli uslæelig, pådro seg en skade som kunne ha satt en stopper for hele karrieren. Under en betydningsløs turnering i New Jersey kastet han seg etter en ball og slo langfingeren på rackethånden i gjerdet rundt banen. Skaden i seg selv var ikke

Calvin gikk i turnsko uten sokker, og fikk gnagsår.

Såret ble betent. Neste dag hadde gutten høy feber og tre dager senere døde han av en infeksjon i såret.

farlig, men det gikk verk i såret, og to uker etter måtte det ytterste leddet på fingeren amputeres.

Hadde dette skjedd noen år senere, kunne problemet vært løst med en antibiotikakur, men i 1922 var han egentlig heldig som ikke mistet hele armen, eller livet.

Disse historiene kan være en pekepinn om hvordan livet vårt kanskje blir den dagen vi eventuelt ikke lenger har antibiotika.

Kan sammenlignes med klimakrisen

Ledende politikere mener at resistente (motstandsdyktige) bakterier er like alvorlige som klimakrisen, og leger og veterinærer advarer mot å ta for lett på

problemet også her til lands, selv om vi er i en gunstig situasjon i Norge i forhold til mange andre land i Europa. Årsaken til det er at Norge bruker langt mindre antibiotika enn det som er gjennomsnittet i Europa. Det er et tankekors at omtrent tre fjerdedeler av antibiotika på verdensmålestokk blir brukt til dyr! Dette gjelder heldigvis ikke i Norge, men på bakgrunn av disse tallene har selvsagt internasjonale organisasjoner en jobb å gjøre!! Food and Drug Administration (FDA), USAs folkehelseinstitutt og US Department of Agriculture (USAs landbruksdepartement) gjennomfører årlige undersøkelser av kjøtt solgt av amerikanske dagligvarebutikker, som avdekker resistente organismer hvert år.

I en rapport fra 2011 som ble offentliggjort i 2013, ble det for eksempel avdekket at 65 prosent av kyllingbryst og 44 prosent av kjøttdeig inneholdt bakterier som var motstandsdyktige mot tetrasyklin, som er en type antibiotika. Også svinekjøtt hadde relativt store forekomster av bakterier som er motstandsdyktige mot flere ulike medikamentgrupper.

Problemet er at dette kjøttet, som folk kjøper i god tro, følger med inn på kjøkkenet, hvis en ikke behandler

det veldig forsiktig, og videre inn i kroppen, hvis det ikke er gjennomkokt. Dermed kan det resultere i resistente (motstandsdyktige) infeksjoner!

Smitte fra dyr til menneske

I landbruket er det i Europa og i USA et stort problem at dyr blir alet opp med antibiotika. I varierende grad, avhengig av størrelse og alder, får storfe, gris og kyllinger- og i andre områder, fisk og reker- regelmessige doser antibiotika for å fremskynde veksten, øke vekten og beskytte dem fra sykdommer, sic!

Et økende antall vitenskapelige under-søkelser ser en sammenheng mellom bruken av antibiotika på dyr og framveksten av antibiotikaresistente bakterier: I dyrenes mager, i gjødselen som brukes i avlingene eller lagres på jordene, og også i sykdommer som rammer mennesker.

Det er logisk. Resistente bakterier beveger seg fra dyr til mennesker gjennom grunnvann og støv, via fluer, og i kjøttproduktene som slaktet av disse dyrene ender opp som.

Tidsklemma

En av de mest markante samfunnsendringene over de siste tiårene, er tidspress. Den såkalte

tidsklemma øver større og større press på oss, og spesielt utsatt er unge mennesker med høy gjeld og små barn. Dette har også begynt å gi seg utslag når vi blir syke. Nå gjelder det ikke bare å bli frisk igjen, men å bli frisk så raskt som overhodet mulig!

Normalt vil immunforsvaret klare å «ta seg av» en urinveisinfeksjon, og i de fleste tilfeller vil infeksjonen gå over av seg selv. Men så er det jo slik at en at en antibiotikakur vil hjelpe til at behandlingen vil gå mye fortere. En slik infeksjon er jo både vond og ubehagelig, og i en slik setting er det naturlig å be om penicillin.

Kanskje vi etterhvert må venne oss til tanken om at det viktigste ikke er å bli frisk så fort som mulig, og heller forberede oss på at vi må tåle å være syke noen dager ekstra?

KILDER:

Aftenposten Innsikt: En framtid med antibiotikaresistens (nr 7- 2014)

stortinget.no

NRK1 Ekko: Om antibiotikaresistens

Wikipedia

Tidsskrift fra Den norske legeförening:

Historien om antibiotika

Bill Bryson: One Summer: Amerika

1927 (Doubleday 2013)

Fun2Go med 500W hjelpemotor



Vi har nå lansert en ny versjon av Fun2Go som gir deg mer kraft i hvert tråkk. Med dobbel hjelpemotor montert på bakhjulene, vil opplevelsen av å sykle bli enda bedre.

Denne versjonen er spesielt godt egnet for sykling i kupert terreng, der passasjer har

begrenset styrke i sine tråkk. Slik vil man allikevel komme seg fremover hvor enn du måtte ønske. At motorene også er montert på bakhjulene vil i tillegg gi sykkelen bedre grep.

Triatlon – noe for deg?

De som kjenner til begrepet, vet at Triatlon er en multisport bestående av svømming, sykling og løping. En normal distanse i denne sporten er 1500 meter svømming, 40 km sykling og 10 km løp. Det finnes dog både kortere, og langt lengre varianter av konkurransen.

TEKST OG FOTO: ARNE OLAV HOPE



I aksjon med spreke medløpere bak.

Ikke for pingler

Uansett; denne sporten er ikke for pingler, selv uten funksjonsnedsettelse er det en formidabel utfordring å delta! Vi snakker heller om en funksjonsoppgradering over lang tid, før det i det hele tatt er aktuelt å melde seg på en slik omfattende konkurranse.

Jeg ble kontaktet av Haugesund Triatlon Klubb for å høre om deres satsing for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne i sin sport. Internasjonalt finnes det deltakere med ulike funksjonshemninger som er aktive med triatlon, og denne gangen hadde klubben fått besøk av to brødre som

aktivt driver denne sporten i Danmark. De kaller seg Team Tvilling!

Team Tvilling

Steen og Peder er to brødre som ble født i 1980, tre måneder for tidlig, og veide 1200 gram ved fødselen. Selv med dagens teknologi er dette en vanskelig



Scandic Stavanger Forus

Bjødnabeen 2, 4033 Stavanger

Telefon: +47 21 61 48 00

Fax: +47 21 61 48 11

E-post: stavangerforus@scandichotels.com
www.scandichotels.no/stavanger

Velkommen til Scandic Stavanger Forus

Velkommen til Scandic Stavanger Forus, et moderne hotell som ligger i Norges «oljehovedstad». Bo i forretningsområdet på Forus med nærhet til Stavanger sentrum.

Hotellet Scandic Stavanger Forus har en unik beliggenhet midt i forretningsområdet på Forus med nærhet til offentlig kommunikasjon, spennende shopping samt restauranter og kaféer. Det tar kun 10 minutter fra Stavanger Flyplass Sola og 10 minutter fra sentrum til hotellet.

Service

På Scandic Stavanger Forus kan du slappe av i en av våre komfortable hotellrom og nyte ditt hotellopphold i Stavanger. Nyt et godt måltid i restauranten vår og kos deg med en drink i hotellbaren.

Vi har møte- og konferansefasiliteter for opptil 500 personer og tilbyr gratis WiFi på hele hotellet.



Haugesund Triathlon Klubb har utstyr for omtrent 300 000 kroner!

start på livet. Peder fikk for lite oksygen under fødselen, og pådro seg cerebral parese (CP), som en følge av dette har han nesten ingen muskelkontroll.

Sommeren 2014 bestemte brødrene seg for å prøve en hel Ironman som par. Ironman er ikke en normaldistanse innenfor Triatlon. Den består av 3860 meter svømming, 180 km sykling og 42,195 km løping (hel maraton). Tidskravet er 16 timer. Med andre ord vil det ta deg mindre tid å fly til New York tur/retur fra Oslo enn det disse gutta planla. Det er galt nok å sitte i ro så lenge, og noe helt annet om en skal svømme, løpe eller sykle i 16 timer. Team Tvilling klarte kravet med god margin, og kom inn på tiden 15.38.42. Dette var bare starten! Hvordan er det mulig?

Utstyret er viktig

Det er helt klart at en må ha ordentlig utstyr. Deltar man som par, er det samme tidskrav som om en deltar individuelt. Her nytter det altså ikke med noen Ingen kjære mor med andre ord, og ingen spesieltid for de med blått parkeringskort! Når det svømmes brukes det en kajakk til Peder, som Steen drar med seg i tau. Syklingen foregår på en tandem med Peder i front. Tenker meg at dette må være en hinsides fartsopplevelse for Peder. Til slutt foregår løpingen ved at Steen pusher en maraton-rullestol som Peder sitter i. Det brødrene derimot påpekte som den viktigste faktoren, var samspillet under konkurransen. På en måte ble dette det vi i økonomibransjen kaller for en triggeravtale: Jeg gir meg ikke, hvis ikke du gir deg!

Haugesund Triathlonklubb

I 2012 arrangerte Norges Triathlonforbund konkurransen Haugesund Ironman 70,3. Begrepet 70,3 er egentlig det samme som en halv Ironman-konkurranse, fordi distansen blir regnet i amerikanske miles; altså 70,3 miles! Forbundets etablering



Steen og Peder Mondrup er Team Tvilling.

av Ironman 70,3 er sannsynligvis hovedårsaken til den solide medlemstilveksten Haugesund Triathlon Klubb opplevde etter at klubben ble dannet i januar samme år! Bare noen måneder senere var klubben regnet som landets største, og har siden den gang vært stabile med en medlemsopplutning på over 400 medlemmer.

Haugesund Triathlon Klubb har et høyt aktivitetsnivå, og skal i 2016 blant annet arrangere NM i sprint, NM i langdistanse og Ironman 70,3.

Inkluderingsprosjektet

På bakgrunn av dette er det kanskje naturlig at Haugesund er den første klubben som går i gang med et inkluderingsprosjekt. Den driftige klubben på Haugalandet er valgt ut som pilotprosjekt, og har i den anledning fått utstyr for omtrent kr. 300.000,- til disposisjon. Utstyret består av tre maratonstoler, tre tandemsykler og tre kajaker, alt tilpasset personer med større funksjonsnedsettelse. I



Siste sjekk av utstyr for første prøvetur!

konkurransen er det ikke lagt opp til at personen med funksjonsnedsettelse skal bidra fysisk.

Slik jeg ser det er det imidlertid fullt mulig å gjøre modifikasjoner, slik at personer med armfunksjon kan bidra fysisk. Dette kan for eksempel gjøres med å sette drivringer på maratonstolen, eller et ekstra håndbetjent pedallett til sykkelen. Dermed vil det, slik jeg ser det, åpne opp for en betydelig større målgruppe!

Noe for deg?

Selv ble jeg mektig imponert over å høre historiene til brødrene bak Team Tvilling (www.teamtvilling.dk). Det å drive Triatlon med funksjonsnedsettelse er ikke bare det å mestre utrolige prestasjoner, men i aller høyeste grad en veldig positiv livsstil. Når det gjelder utstyret som benyttes, kan jeg tenke meg at noe av dette kan dekkes av Hjelpemiddelsentralen. Det gjelder om en er under 26 år eller ikke. Dermed skulle det være økonomisk enklere å drive med denne sporten i Norge enn i Danmark.

Nå er kanskje ikke Haugesund verdens navle for alle som bor i Norge. Men, det går absolutt an å dra dit for å hente inspirasjon, og eventuelt ha treningshelger i dette fantastiske treningsmiljøet! Uansett blir dette et duo opplegg hvor det er temmelig klart at begge er avhengig å være svært motivert for å holde på med denne sporten. For mer informasjon hos Haugesund Triathlon Klubb; ta kontakt med Anne Nagell Skogland (mob.: 92499581).

NHF Bergen på **BUSSTUR** til Austevoll og Bekkjarvik



Første rekke fra venstre: Marit Håland, Nina Ledang, Ruth Thorsen, Astrid Tangerås, Egil Hope, Gyda helene Hansen og guiden fra bussen.

Andre rekke fra venstre: John Martin Ledang, Kjell Håland, Arild Tangerås, Anlaug Moe, Aslaug Roppestad, vertinnen fra bussen, Margit Lokøy, Reidum (Gydas assistent), Olav Aag og Helge Moe.

Vi startet fra vårt etter hvert så faste oppmøtested, Nordåstunet kl 10.00. Første etappe var til Krokeide fergekai med Christer ved rattet og Hilde som assistent ombord på bussen til Freedom Express.

TEKST: ASTRID TANGERÅS FOTO: EGIL HOPE

Marsteinen fyr

Vel iland på Hufthammer gikk turen til Bakkasund for første stopp. Her ble vi guidet på en nyanlagt tursti mot Skansen, ett utsiktspunkt med utsikt rett ut på Marsteinen fyr. Et praktfullt kystlandskap møtte oss, med mange øyer, holmer og trange sund, lune havner, blankskurte svaberg, lyngheier, villsau og frodig furuskog. Minus med

turen ut til Skansen var at turstien delvis var for dårlig tilrettelagt med dekke av for skarp, og grov grus. Dette var noen guiden noterte seg, og skulle ta opp med ansvarlig i kommunen.

Verdensmester i kokkekunst

Etter Skansen gikk turen videre til Bekkjarvik Gjestgiveri, og mat. Gjestgiveriet drives av verdensmester i

kokkekunst, Bocuse d'Or 2015, Ørjan Johannessen med familie. Vi får servert fiskesuppen, eventuelt villsaugryte med dessert. Alt like fantastisk tilberedt, en smaksopplevelse en verdensmester verdig. Etter maten kunne vi kikke oss rundt i Bekkjarvik med sin levende kystkultur med sjøhus, båter, sjømerker, fyrlykter, og sine gamle handels- og gjestgiversteder.

Dramatisk hjemtur

Til slutt gikk dagen mot hell, og vi måtte returnere hjemover, men ikke uten en smule dramatik. Dramatikken bestod av at i Bergen med omegn hadde det regnet så mye at veien til Krokeide var oversvømt og stengt, så vi kunne ikke ta fergen til dit. For oss betydde ikke dette så mye, vi fikk beskjeden ute på fjorden, og kunne endre kurs til Halhjem fergekai og kjøre i land der. Dermed var nok en vellykket tur over, med fornøyde deltakere, og en stor takk til Christer som stødig sjøfører og Hilde for god service.

Utsikt til Marsteinen fyr.





Et hav av plass. Helt sikkert.

Volkswagen Caravelle har et hav av plass for hele familien og er blant de mest komfortable og sikre bilene på markedet. I Caravelle blir lange reiser med familien en drøm.

Volkswagen Caravelle leveres som personbil fra 5 til 9 seter og er godt egnet for tilpassing til individuelle behov. Naturligvis kan Caravelle leveres med innovative løsninger som 4MOTION firehjulsdrift eller med DSG-automatgir. På toppmotoren 2,0 TDI 180 hk kan du også få kombinasjonen DSG og 4MOTION! Stikk innom din Volkswagenforhandler, så forteller vi deg mer!



Drivstofforbruk blandet kjøring: 0,69 – 0,88 l/mil. CO₂-utslipp 179 - 232 g/km. Pris fra 578.700,- veil. levert Oslo inkl. lev.omk. Frakt utenfor Oslo og årsavgift kommer i tillegg. Avbildet modell kan ha utstyr utover standard.

Edvard Griegs hjem

TROLDHAUGEN

Villaen på Troldhaugen ble ferdigstilt i 1885, og ekteparet Grieg bodde her de siste 22 somrene av Edwards liv. Stedet er i dag fylt av interessante minner om Grieg og har siden 1928, da området ble åpnet som museum, vært et valfartssted for Griegelskere fra alle kanter av verden.



Villaen med rampe.

TEKST OG FOTO: EGIL HOPE

Troldhaugen består i dag av Villaen, Komponisthytten og ekteparets gravsted, så vel som et moderne museumsbygg og konsertsalen Troldsalen.

Troldsalen er tilpasset terrenget

Troldsalen ligger like ved siden av Griegs villa, har plass til 200 tilhørere og er bygd spesielt for kammermusikk. I Troldsalen kan man lytte til Griegs musikk samtidig som man kan nyte den samme utsikten som inspirerte komponisten i hans arbeid. Gjennom det store bakvinduet på scenen ser man

også Komponisthytten, hvor mange av Griegs verk ble komponert. Salen ble rehabilitert våren 2012 og fremstår nå med nye kvaliteter både når det gjelder lyd, lys og utsikt. Eksteriørmessig er salen tilpasset terrenget på en måte som gjør den nesten usynlig når man kommer inn over broen til Villaen. Ved inngangen til Troldsalen finner vi Ingebrigt Viks statue av Edvard Grieg. Dette er en kopi av statuen som står i sentrum av Bergen (reist i 1917), og den er i forholdet 1:1. Det vil si at statuen har samme høyde som Grieg selv, nemlig 152 cm.

Handikapparkering

Handikapparkering like ved museumsbygget. Museet, butikken og restauranten har direkte adkomst fra bakkeplan. Villaen er tilgjengelig via rampe.



Nytt inngangsparti til Troldsalen

Handikaptoalett finnes i både museumsbygget og Troldsalen. Ute har veier og stier dekke av grus, heller og asfalt. Etter den siste opprustningen, som startet høsten 2014, har foajeen i Troldsalen blitt bygget om og oppgradert. Utendørsområdet rundt Troldsalen er også blitt oppgradert, med nye inngangspartier, ny tilkomst fra østsiden og en ny forbedret gangvei for rullestolbrukere til Troldsalen. Innvendig er det satt inn ny himling, nye toaletter, moderne garderobe og avanserte lyssystemer.

Museumsanlegget på Troldhaugen

Det store ombyggingsprosjektet som ble påbegynt i 2012, er nå sluttført og hele museumsanlegget på Troldhaugen er løftet til en ny høyde. Publikum kan glede seg til en enda bedre konsertopplevelse i Griegs omgivelser. Til Komponisthytten og gravstedet det ikke mulig å komme med rullestol, her er det trapper og for bratt terreng ned mot Nordåsvannet. Hver dag kl. 13.00 fra 18.mai–30. september arrangeres lunsjkonserter i Troldsalen. Her kan du lytte til de mest kjente og skattede pianostykker av Edvard Grieg, presentert av ukens pianist. Om en er tilreisende, eller turist i egen by kan tur til Troldhaugen med lunsjkonserter virkelig anbefales.

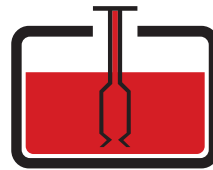


Kysthospitalet i Hagevik

Spesialsykehus i ortopedisk kirurgi

Telefon: 56 56 58 00
Telefaks: 56 56 58 01
Adresse: Hagaviksbakken 25, 5217 Hagavik
Epost: postmottak@helse-bergen.no

www.helse-bergen.no



FRAMO

an Alfa Laval brand

“NYE” HOTELL NORGE

345 nyoppussede rom og suiter, Bergens første Sea-Food Bar FISH, ny og trendy Ole Bull Restaurant, 2 moderne styrerom og spa med boblebad, svømmebasseng og badstue. Vi har beholdt våre flotte lokaler til effektive møter og flotte selskap.

HJERTELEG VELKOMMEN

TLF: 55 57 30 00
sales.norge.bergen@radisson.com



07000

Bergen Taxi



unika
**MEDLEMS-
FORDELER**



Med relativt få ord

REDIGERT OG TILRETTELAGT AV ROLF ØSTBØ

ELDGAMMEL BERGENSER

En hodeskalle som nylig ble funnet på Bønes i Bergen, viser seg å være 8500 til 9000 år gammel. det gjør den til et av de eldste funnene av menneskeskjelett her i landet!

Foreløpige analyser tyder på at levningene er fra en godt voksen person, sannsynligvis en mann. «I tillegg viser det seg at personen det dreier seg om hovedsakelig har levd av sjøpattedyr og i mindre grad av fisk og skaldyr.»

NTB melder videre at menneskene på Vestlandet i denne perioden levde av jakt og fiske, de flyttet fra sted til sted og bodde for det meste langs kysten.

LATTERFYLTE NOBEL-PRISER

Den såkalte Ig Nobelprisen, som går til forskning.....»som først får deg til å le, før den får deg til å tenke», er delt ut igjen! Blant årets vinnere merker vi oss disse: Fysikk: Omtrent alle pattedyr bruker omtrent 21 sekunder på å tømme urinblæren. Biologi: dersom man fester en pinne med lodd bak på en kylling, får fuglen en dinosauraktig gange!

Administrasjon: Risikoviljen hos mange bedriftsledere oppsto etter at de som barn kom uskadet fra en naturkatastrofe!

Matematikkprisen: Gikk til forskerne som har tallknust hvordan Ismail den blodtørstige av Marokko ble far til 888 barn!

UNDERGROUND

Dypt nede, der ingen skulle tru at nokon kunne bu, kryr det faktisk av hittil uoppdaget liv- noe som kan endre synet på hvor livet på jorden oppsto!

Først var det mikroben forskerne kalte «den modige reisende», som ble funnet over tre kilometer nede i en sørafrikansk gruve. Så var det «marken fra helvete». En kompleks, flercellet skapning som ble funnet levende på nesten samme dyp i samme gruveanlegg!

Nå forteller Aftenposten at forskerne bak disse funnene har gjort et nytt sensasjonelt funn: En formidabel «zoologisk hage» av bittesmå skapninger som lever i de fuktige fjellsprekkene i gull- og diamantgruvene i Witwatersrand Basin i Sør-Afrika, omtrent halvannen kilometer under jordens overflate!

They're alive,
they're awake- while

the rest of the world is asleep- below the mine shaft roads it will all unfold- there's a world going on UNDERGROUND.

Joda, det er som hentet fra sangen Underground av Tom Waits ...

DARK SIDE OF THE MOON

I løpet av to år vil Kina bli det første landet i historien som lander på mørkesiden av månen. Mørkesiden er månens bakside, og er den halvdelen av månen som alltid vender bort fra jorden.

Romskipet Chang'e-4's skal sendes til den hittil uutforskede, mørke, ukjente delen av månen i 2018. Det er nyhetsbyrået Xinhua som melder dette.

TIVOLI

I år er det 173 år siden Tivoli i København åpnet for første gang! Fornøylesparken ble grunnlagt av den danske offiseren og gründeren Georg Carstensen, som også tegnet de fleste av parkens boder, paviljonger og restauranter!

Ingen av Carstensens originale trebygninger er bevart i dag, men berg-og-dal-banen i tre fra 1914 går fremdeles! Ved åpningen 15. august 1843 het parken Kjøbenhavns Tivoli og Vauxhall. Tivoli ble det offisielle navnet først i 2004.

POLSALGET STAGNERER

Det er ikke sikkert at folk drikker mindre, men det er et faktum at for første gang siden 1990-tallet faller salget til Vinmonopolet! Også i taxfreebutikkene selges det mindre vin, melder NTB.

I 2014 ble det solgt 81,2 millioner liter sprit, vin og øl på polet, mens salget i 2015 ligger an til å stoppe på 80,6 millioner liter, noe som er en nedgang på 0,6 prosent.

Hvor skal dette ende, undrer vår lille nevø Ronnie.





Velkommen til Fløistuen. Fra 1. februar har vi åpent hver dag fra kl. 10 – 17.

Alle med rullestol kan enkelt ta turen med Fløibanen og nyte godt av våre mange turstier, men ikke glem å sette av litt tid til en kopp kaffe og deilige bakverk etterpå.

#kun6minunna

floyen.no



DER- ETTER		ADV.	FJOLS EJEN- DOM	TAK	UT- ROP	SANG- ENE	FE	PRON- OMEN IDET		NAVN	HUL- MÅL
ORD- SPRÅK (IT)	DYR- ENE		ROGN VEKST		RÅDER UT- ROP SKRIK		☆			TINE GOD	
KJENT ONKEL	BE- SKYT- TER					HUS- GUD		VEISER TONE			
SPDR		SMELLE				GLIS- TE	AV- LESERE				
	ANNEN- RINGS		SIDE	SKOG- GUD		STOFF			50	☆	
FIK- SE	DYR				IN- STRU- MENT						
SANG FOR TO	FISK VESKE										
RET- NING	KV- NAVN ARVE										
PLAN- TE	HUMRE RETT				PAS- SER						
V I V I	SPOR- VEK- SLES MÅL										
	TOKT BOLIG				NY- ING	FAL- LER					
		ÅS									
SIK- KER RØYS								MENER	FUS- LER	BE- LEGG FISK	FUSL
BVE					MOTE STAT I USA			HAN			
☆	MED FOR- BEHOLD AV FEIL		KVIN- NENE ART					BESKJE- DER LØFTE			
					SIN- KE					KORT	RAP- TUS
FAL- LER	ENER- KJØLE- APPARAT				AM- PERE	AN- LØPER	KURS	KV- NAVN	ORDNE OFRE	FOR- TONE	NORSK MATE- MATIKER
FOR- FAT- TER		OK			KAS- TE			ENG ÅS	FØLGE SKIP		
						HØST- RJEENE					
REISE PRON- OMEN		SKLE			ROMAN					ET- ÅBJE	
SAM- TYKKE	☆	SINT	GA ASTAT			FORSIK- RING NAVN		FRISK	DYRKE SJARM		
			GLØBE ØKE								PLASS BY
KRÆNE						SKYND- ING					
		☆			KV- NAVN			☆	HØYDE- DRAG	ÅS- SIDE	
VIV											

Løsningsgate kryssord sendes: rolf.ostbo4@gmail.com eller Rolf Østbø, Buøy Ring 62, 4077 Hundvåg.
 Innleveringsfrist: 20. april 2016
 Premie: Gavekort hos adlibris.com/no
 Løsning sist nummer: Hvis du ikke blir slått ned av tyven - ta med et glass vann til meg.
 Vinner: Per Christensen, Rødnapplia 2, 4025 Stavanger (vil få tilsendt et gavekort).

NYTT FRA NAV

TEKST: BENTE KALDHEIM,
avdelingsleder NAV



A-en i NAV

I den siste tiden har det vært en del snakk om A-en i NAV. Flere mener at NAV må ha et større fokus på arbeid enn det som har vært synlig hittil. I hjelpemiddelsentralene rundt om i Norge har vi prioritert arbeidslivssaker i flere år.

Hjelpemiddelsentralen kan gi stønad til individuell tilrettelegging i form av hjelpemidler, ombygging av maskiner eller tilrettelegging på arbeidsplassen for arbeidstakere som har varig behov og hvor tiltaket vil avhjelpe funksjonsnedsettelsen.

I 2015 var NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland og NAV Hjelpemiddelsentral Rogaland involvert i 350 arbeidslivssaker gjennom råd, utredninger, hjelpemidler, opplæring eller oppfølging.

Oppfølging av unge under 30 år

De tre siste år har NAV Hjelpemiddelsentral Oslo og Akershus gjennomført en undersøkelse blant unge under 30 år som har fått råd eller hjelpemidler fra oss. I 2013 bisto vi 77 personer i denne målgruppen. I skoleåret 2014/2015 bisto vi 116 studenter og unge arbeidstakere.

Første gang vi gjennomførte undersøkelsen hadde de fleste som fikk bistand nedsatt bevegelse. I den siste undersøkelsen var det like mange som hadde nedsatt hørsel som nedsatt bevegelse, og antallet personer med synsvansker var tredoblet. Av de som fikk hjelpemidler svarte 73 prosent at hjelpemidlet i stor eller svært stor grad fungerte etter hensikten. Over halvparten av de unge svarte at tilretteleggingen bidro til at de kunne fortsette å studere eller jobbe.

Avtale om tilrettelegging og oppfølging

Tidligere kunne arbeidstakere med redusert funksjonsevne få en tilretteleggingsgaranti fra NAV. Fra januar 2016 er dette virkemiddelet erstattet av en «Avtale om tilrettelegging og oppfølging for arbeidssøkere og arbeidsgivere». Hovedmålgruppen er unge arbeidssøkere under 30 år, men andre arbeidssøkere kan også inngå en

avtale når det er hensiktsmessig. Avtalen inngås mellom arbeidsgiver, arbeidssøker og NAV og skal sikre en fast kontaktperson i NAV, rask saksbehandling, regelmessig oppfølging, og trygghet for at NAV sørger for nødvendige hjelpemidler, tilrettelegging og oppfølging fram mot og i jobb.

Alle virkemidler som NAV kan bistå med i forbindelse med arbeid i ordinær bedrift er aktuelle for tilretteleggings- og oppfølgingsavtalen. Dette kan være bistand i kontakt med arbeidsgivere, oppfølging og støtte i arbeidsforholdet, både opp mot arbeidsgiver og kollegaer, ulike arbeidsmarkedstiltak som arbeidstrening og lønnstilskudd. Det kan også være utredning av behov for tilrettelegging av arbeidsplassen og hjelpemidler.

Hjelpemiddelsentralene jobber stadig tettere med NAV-kontorene og NAV Arbeidslivssenter for å bistå arbeidsgivere og arbeidstakere med råd og veiledning om tilretteleggingsmuligheter uavhengig av hvem som har finansieringsansvaret.

Inkluderingsstilskudd kan dekke merkostnader

Nytt av året er også at ordinære arbeidsgivere kan søke NAV om

inkluderingsstilskudd for å kompensere for kostnader knyttet til personer som trenger tilrettelegging av arbeids- eller tiltaksplassen. Tilskuddet kan kompensere for dokumenterte merkostnader til f.eks kjøp av arbeidshjelpemidler som folketrygden ikke dekker, IKT-hjelpemidler, programvare etc.

Funksjonsassistanse i arbeidslivet

Et tiltak som hjelpemiddelsentralen formidler, og som blir stadig mer brukt, er funksjonsassistanse. Dette er et tiltak for arbeidstakere som er sterkt bevegelseshemmet eller synshemmet. Arbeidstakeren utfører selv arbeidsoppgavene, og funksjonsassistenten avlaster med praktiske oppgaver. Funksjonsassistenten bidrar også med hjelp til personlig hygiene og praktisk hjelp på arbeidsplassen og på reise. Tidligere måtte arbeidsgiver ansette funksjonsassistenten. Nå er det åpnet for at funksjonsassistentene kan ha en annen arbeidsgiver.

Om du ønsker mer informasjon om den nye avtalen om tilrettelegging og oppfølging, funksjonsassistanse eller andre tilretteleggingsmuligheter er det bare å ta kontakt med hjelpemiddelsentralen. Vi bistår deg gjerne.

SUDOKU

Se løsning nederst på side 31

	7					1	6	
		4	3	1	6		2	8
5				6				
		6	7		5			1
		9		2				3
4					3			
3			8	9				
		8				9		

Fremtiden under

Den store diskusjonen om framtidens NHF startet på en bredt sammensatt og landsdekkende samling fredag 22. til lørdag 23. januar. Her møttes en framtidsrettet forsamling, med mye driv og engasjement.

TEKST: KAREN KVAM/ IDA C. FRENG FOTO: IDA C. FRENG/ BRAGE Æ. TITLESTAD

Fornyelse av Handikapforbundets politikk og organisasjonsstruktur har vært et tema på de siste landsmøtene i NHF, og forrige landsmøte vedtok å gjøre en grundig vurdering av Handikapforbundets samfunnsoppdrag for tidsspennet 2017-2030. Dette skulle skje gjennom en prosess der både medlemmer, tillitsvalgte og

ansatte ble involvert. Dermed startet den såkalte strategi- og organisasjonsutviklingsprosessen i fjor høst.

Endringsagenter

Det er ingen liten debatt som skal føres, når NHF skal vurdere sin interessepolitikk, organisering og styringsstruktur. Av den grunn er

det beregnet god tid på prosessen, som skal munne ut i et forslag til landsmøtet 2017. Samtidig er det lagt til rette for massiv involvering og grundig forankring i alle ledd.

Ragnhild Heggen er ansatt som prosjektleder i 40% stilling. Ragnhild har prosessveilederkompetanse og kjenner Handikapforbundet godt, etter å ha ledet oss gjennom TV-

KLAR BESKJED FRA NHFU: Ordningen fungerer!

Tekst og foto: Caroline Strømliid, NHFU Oslo Sissel Eidhammer, Koordinator NHFU

Ungdommene i NHFU blir stadig mer aktive. Denne vinteren har de vært i møte med Kunnskapsdepartementet. I januar deltok vi, Caroline Strømliid og Sissel Eidhammer på et møte i Kunnskapsdepartementet, om ordningen med ekstra stipend fra Lånekassen til studenter med nedsatt funksjonsevne. Sammen med oss var Norsk studentorganisasjon, Association of Norwegian Students Abroad og Unge funksjonshemmede. Vi ble invitert til dette fordi departementet har startet et arbeid med å gjennomgå stipendordningen, og ville ha innspill om hva som er behovet hos studentene. Ordningen gis til studenter som på grunn av nedsatt funksjonsevne eller funksjonshemming ikke kan ha lønnet arbeid i tillegg til utdanning.

Viktig forutsetning

Vi gikk inn i møtet med denne faktakunnskapen: Vi vet at for gruppen vi representerer er utdanning viktig: Per 2015 er antallet med nedsatt

funksjonsevne som står utenfor arbeidslivet, men som ønsker jobb, ca. 87 000 personer. Vi vet at høyere utdanning er en av de viktigste forutsetningene for at personer med nedsatt funksjonsevne kommer i arbeid. Utdanning har enda større innvirkning for denne gruppa enn for befolkningen for øvrig. Statistikken viser at personer med nedsatt funksjonsevne har 4,5 ganger høyere sjanse for å være i arbeid dersom de har tatt høyere utdanning, enn de som har grunnskole som høyeste utdanning. Det vi også vet er at en betraktelig lavere andel i denne gruppen tar høyere utdanning enn i befolkningen ellers (Hentet fra barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

Etterlyste informasjon

Vi og de andre organisasjonene var enige, noe som var fint å se. Det vi la vekt på var disse punktene:

- Dette er en ordning som fungerer godt slik den er i dag, flere av våre medlemmer er svært fornøyde.



Sissel Eidhammer (til venstre) og Caroline Strømliid.

- Vår bekymring er at studenter som er aktuelle til å søke på denne ordningen ikke får god nok informasjon om denne muligheten, og dermed går glipp av støtten.
- Det bør legges opp til fleksibilitet for hver enkelt person, slik at det ikke blir et hinder for å jobbe litt ved siden av studier, hvis man for eksempel blir tilbudt en jobb med varighet på en uke.
- Det er viktig at hvor krevende studiet er også tas med i betraktning og at ordningen legges opp til individuelle vurderinger.

Oppsummert: Dette er en god ordning, men vi er redd for at flere som kunne trengt den, ikke får god nok informasjon om hva rettighetene deres er.

lupen

aksjonen i 2002. Hun samarbeider tett med en egen prosjektgruppe. Ikke minst er det utnevnt 40 endringsagenter (tidligere kalt ambassadører).

Analysere og inspirere

Det er regionene, landsforeningene, NHFU og personalstaben selv som har utnevnt hver sine 10 endringsagenter. Sentralstyret er også aktivt med i hele prosessen. Sammen skal de analysere, inspirere, være kreative og bidra med mulige løsninger, og ikke minst, hente innspill fra og informere sine egne organisasjonsledd.

Vi tror ikke NHFs storhetstid er forbi. Vi tror ikke den har kommet enda!

Helgen 22.-23. januar gikk altså den første landsdekkende fellessamlingen for endringsagentene av stabelen. Her møttes en framtidsrettet forsamling, med mye driv og engasjement. Erkjennelsen av at Handikapforbundets innsats er helt nødvendig for å unngå et stort tilbakeslag for funksjonshemmedes rettigheter, ble en drivkraft for å tenke ut et sterkere NHF. Som det ble sagt etter et gruppearbeid under samlingen: Vi tror ikke NHFs storhetstid er forbi. Vi tror ikke den har kommet enda!

Mye aktivitet

Det vil bli mye aktivitet i fornyelsesprosessen det neste året. En egen internettside med informasjon og muligheter for å gi innspill vil bli satt opp, det vil bli sendt ut spørreundersøkelser og komme facebookaktiviteter. Men om du allerede nå har tanker, innspill og ideer, kan du gjerne ta kontakt med din region eller landsforening for å bidra i den store diskusjonen.



Tom Atle Steffensen (til venstre) og Arne Olav Hope var engasjerte i debatten om NHF's fremtid.

Sally Kamara

Fremtidsvisjoner

Salamatu «Sally» Kamara (19) fra NHFU Oslo er en av de 40 endringsagentene som nå er i aksjon. Under den første samlingen var hun en av to som ble utfordret til å forsøke å se inn i fremtiden, og si noe om hvor NHF er i 2030. Sally svarte med en tekst der hun ønsket 2030 velkommen, og skisserte opp nettopp

hvorfor hun tror det vil bli så bra. (Hele teksten kan du lese på sidexxx). Innlegget ble ikke bare tatt godt imot på samlingen, den har allerede nådd lenger ut enn som så. Hun sendte den nemlig inn til Aftenpostens debattredaksjon for unge stemmer, «Si;D», som umiddelbart takket ja til å trykke den.

Hvorfor sa du ja til å være endringsagent?

Jeg er veldig engasjert i saker som omhandler funksjonshemmede, spesielt unge funksjonshemmede. Jeg mente at dette var en flott arena å være i for å oppnå de endringene jeg er opptatt av.

Hva tror du er den største utfordringen NHF står ovenfor er?

Jeg tror at den største utfordringen NHF står ovenfor er frykten for å tenke nytt.

Hva synes DU er NHF sitt samfunnsoppdrag/viktigste oppgave?


Sørge for at kommunene gjør sine oppgaver slik at alle med nedsatt funksjonsevne blir tatt vare på i de kommunene de bor i.

den største utfordringen NHF står ovenfor er frykten for å tenke nytt



FAGEKSPERT PÅ
FESTMAT

Prøv vår smakfulle cateringmeny
ordretelefon
 55 36 26 02 / 982 60 726
ordre@beredt.no
 www.beredt.no

Det Norske Veritas AS
 4007 Stavanger
 Tlf: 51 50 60 00
 www.dnv.com

Ønsker du en ny start?

Søknadsfrist 30. mars

- ✓ ELEKTROFAG
- ✓ SERVICE OG SAMFERDSEL
- ✓ IKT-SERVICEFAG
- ✓ PÅBYGG TIL GENERELL STUDIEKOMPETANSE (Vg3)

Trenger du ekstra oppfølging for å fullføre skolegangen din?

Vi tilbyr videregående opplæring for personer med fysiske eller psykiske funksjonsutfordringer, eller lærevansker.




Krokeide
 videregående skole

www.krokeide.vgs.no

B E R G E N

asplan viak

Fabrikkgaten 3, 5059 Bergen
 tlf. 417 99 417
 www.asplanviak.no

optibo

OPTIBO AS
 Totlandsv. 2, 5224 Nesttun
 Tlf. 46 44 24 00 Fax. 55 98 95 00
 www.optiboas.no

SPAR

Hystadvegen 250
 5416 Stord
 Tlf. 53 40 43 00

B E R G E N

BERGEN STORSENTER

Senterforening
 Strømg. 8, 5015 Bergen
 Senterkontoret: 55 21 24 60
 www.bergenstorsenter.no

Walløe & Nilsen
 BYGGMESTER SNEKKERVERKSTED
 MØBELTAPETSERER

walloe.no

biokjemil Norge BYGG BEVAR

B Ø M L O

Bømlo Hus
 www.bomlohus.no
 tlf. 53 42 11 60

L I N D Å S

MAGNE HOPE
 ENTREPRENØRFORRETNING

5954 Mongstad
 Tlf. 56 16 76 50

S T O R D

INTERIØR-SERVICE AS
 Ringvn. 6, 5412 Stord
 Tlf. 53 41 55 11
 Fax. 53 41 53 41

Turbo
 TRENINGSSENTER

Tiltaket er støttet av Idrettservice Bergen Kommune.
 Solheimsgaten 9, 5058 Bergen
 Hjemmeside: www.bfsnett.no • Telefon: 55 32 05 10

H A U G E S U N D

Franzefoss

Gjenvinning
Franzefoss Gjenvinning AS - Haugesund
 Tlf. 52 70 73 70 - www.franzefoss.no

631

VÅRT TELLESKIP ER MODERNE

H Å

HÅ
 Rådhusgt. 8, 4360 Varhaug
 Telefon 51 79 30 00

S O L A

Kakekompaniet
 Sunt, Søtt og Stiligt

S T A V A N G E R

Norsk Protein
 ressursvinnlig gjenvinning - trygge produkter

T. AASEN SOLSKJERMING

Et soleklart valg!
 Persienne • lamellgardiner • rullegardiner
 liftgardiner • panelgardiner • plisségardiner
 Tlf. 51 85 99 00 • www.t-aasen.no

K A R M Ø Y

Haaland & Thuestad AS
 Sundv. 22, 4250 Kopervik, Tlf. 52 85 12 55

K L E P P

Jæren Folkehøgskule
 4352 Kleppe, tlf. 51 78 51 00

S T A V A N G E R

Kiropraktisk Klinik AS
 4006 Stavanger, Tlf. 51 89 60 55

Cowi AS
 4016 Stavanger, Tlf. 02694

T I M E

Ølberg Målfrid Advokat
 4349 Bryne, Tlf. 51 77 94 00

Jens Gerlach Sørensen AS
 4349 Bryne, tlf. 51 48 28 83

Norges Handikapforbund Sørvest

-alfabetisk lokallagsliste

ALF HORDALAND

v/Fred Gunnar Eide
99 35 88 86
fgu-eid@online.no

HBF HORDALAND

v/Jørgen Titlestad
41 56 49 16
hordaland@hbf.no

HBF ROGALAND

v/Mette Aske
954 92 002
mette.aske@lyse.net

HORDALAND POLIOLAG

v/Liv Grethe Markussen
481 26 667
livgmar@online.no

ROGALAND POLIOLAG

v/Kjell Inge Bringedal
90 91 75 22
kbrin@haugnett.no

LARS HORDALAND

v/Marius Loftheim
55 31 22 64
loftheim@gmail.com

LARS ROGALAND

v/Geir Inge Sivertsen
917 77 639
ginsive@online.no

LFA HORDALAND

v/Gisle Hagenes
90 66 56 42
gihage@online.no

LFN HORDALAND

v/Jon Birger Eldevik
977 29 502
lfjonbirger@gmail.com

LFN ROGALAND

v/Regionkontoret
95 02 65 26
nhf.soerwest@nhf.no

LFS HORDALAND

v/Hans Henrik Tøsdal
91 86 60 74
hans@avantico.no

LFS ROGALAND

v/Regionkontoret
95 02 65 26
nhf.soerwest@nhf.no

LKB HORDALAND

v/Astrid Veland
958 33 412
astridveland@hotmail.com

LKB ROGALAND

v/Inger Marie O Tjøstheim
91 77 10 29
ingermot@lyse.net

NHF BERGEN

v/Astrid Tangerås
93 40 74 20
astrid.tangeras@hotmail.com

NHF BØMLO

v/Elsa Ingunn Kvarven
534 21 047
asbjorg.husevik@bomlo.kommune.no

NHF HÅ

v/Kristian Bore
416 28 116
kristian.bore@lyse.net

NHF KARMØY

v/Kjell Inge Bringedal
90 91 75 22
kbrin@haugnett.no

NHF KLEPP OG TIME

v/Sissel Løchen
919 19 771
nhf.klti@lyse.net

NHF MELAND

v/Anne-Berit Kolås
56 17 08 06
kokolaas@online.no

NHF NORD-ROGALAND

v/Åse Kallevik
918 11 714
aas-kall@online.no

NHF OS

v/Maria Dressel
56 30 04 45
madress@online.no

NHF SANDNES

v/Per Langeland
482 430 46
per.langeland@c2i.net

NHF STAVANGER

v/Anne Marie Auestad
90 60 07 39
am.auestad@getmail.no

NHF STORD

v/Heine Nysæter
41 31 19 76
pal-o-lo@online.no

NHF ULVIK

v/Bjørg Midtbø
56 52 63 42

NHF VOSS

v/Torstein Sausjord
957 92 195
bjoergho@online.no

NHF ØYGARDEN

v/Magne Rossnes
951 12 634
magross@online.no

NHFU SØRVEST

v/Guri Anne Nesdal Egge
90 01 62 02
gurianne@hotmail.com

KONTAKTPERSONORDNING

LFA ROGALAND

v/Jorunn Svanevik
95 11 51 92
josvane@haugnett.no

KVINNHERAD KOMMUNE

v/Nils Magne Kloster
906 72 839
nilsmagne.kloster@knett.no

OSTERØY KOMMUNE

v/Aksel Låstad
901 89 528
aksla119@online.no

RANDABERG KOMMUNE

v/Tone Edvardsen
911 13 403
tone.edvardsen@broadpark.no

SOLA KOMMUNE

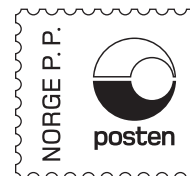
v/Per Åge Øglænd
975 29 601
ogland@netcom.no



Norges Handikapforbund
Sørvest

SUDOKU LØSNING

8	7	3	2	4	9	1	6	5
6	1	2	5	8	7	3	4	9
9	5	4	3	1	6	7	2	8
5	3	1	9	6	8	4	7	2
2	4	6	7	3	5	8	9	1
7	8	9	4	2	1	6	5	3
4	9	5	1	7	3	2	8	6
3	6	7	8	9	2	5	1	4
1	2	8	6	5	4	9	3	7



Returadresse:
Norges Handikapforbund Sørvest
Postboks 93, Nesttun, 5852 Nesttun



Lev livet.



BPA står for muligheten til å definere sin egen hverdag. Til å ta styring og delta aktivt i samfunnet. Borgerstyrt personlig assistanse er verktøyet som bidrar til at funksjonshemmede med assistansebehov kan leve frie og selvstendige liv, og selv ta ansvar for sin egen tilværelse.

Ulobas BPA handler ikke om pleie og omsorg, men om å ta kontrollen over sitt eget liv. Det er gjennom full likestilling og mulighet for deltagelse på alle samfunnsområder at hverdagen får mening.

BPA står for muligheten til å leve livet. Helt og fullt.

Lær om ulobas bpa på bpa.uloba.no